

2194/915.

1916 máj 13.

AZ IGLÓI ÁG. HITV. EVANGELIKUS
EGYHÁZKÖZSÉG

ÉVKÖNYVE

AZ 1913—1915. ÉVEKRŐL.

JAHRESBERICHT

DER

EVANG. KIRCHENGEMEINDE AUG. CONF. ZU IGLÓ

ÜBER DIE JAHRE 1913—1915.

SZERKESZTETTE:

DR. WALSER GYULA

LELKÉSZ.

SZEPESI LAPOK NYOMDAVÁLLALATA IGLÓN.

AZ IGLÓI ÁG. HITV. EVANGELIKUS
EGYHÁZKÖZSÉG

ÉVKÖNYVE

AZ 1913—1915. ÉVEKRŐL.

JAHRESBERICHT

DER

EVANG. KIRCHENGEMEINDE AUG. CONF. ZU IGLÓ

ÜBER DIE JAHRE 1913—1915.

SZERKESZTETTE:

DR. WALSER GYULA

LELKÉSZ.

SZEPESI LAPOK NYOMDAVÁLLALATA IGLÓN.

Tisztelt Egyháztagok !

Rendkívüli viszonyok közepette kezdem munkámat, hogy az 1913—15 évekre terjedő egyházi értesítőt hivedim számára kiadjam. Az életnek minden nyilvánulására kiható és minden békés munkát megakasztó háborús viszonyok egy ily munka szerkesztésénél is éreztetik hatásukat. A munkaerő hiánya és a nyomdaköltség óriási emelkedése arra készítetik a szerzőt, hogy némely érdeklődést keltő rész elhagyásával a legszükségesebbekre szoritkozzék.

Minde nehézségek dacára úgy hiszem, mulasztás számba menne az értesítő elhagyása, egyrészt azért, mert a muló évekkkel tűnik az érdeklődés, s másrészt különösen azért, mert egy korszak alkotó időben megszerkesztett értesítőnek a gyülekezeti életre nézve némi történeti jelentőséggel kell hogy birjon.

Felesleges ezek után hangsúlyoznom, hogy jelen értesítő különösképen az események és határozatok felsorolását és a háborús viszonyok által a gyülekezeti életben szükségelt intézkedéseket fogja tartalmazni.

Tisztelt Egyháztagok !

„Ime én ti veletek vagyok minden napon, e világ végezetéig.“ E biztató igérettel vált meg üdvöztőnk tanítványaitól, s ez ígéret biztosítéka mai és mindenkori kegyelmi jelenlétének.

Bizva az ő oltalmában kezdte meg gyülekezetünk is ama évek sorozatát, melyekről ez értesítő beszámol, s ezt a munkát, a mely hivatva van javát szolgálni

De vajjon ki sejtette volna, hogy Európa egén már régen tornyosuló vészterhes felhők oly hirtelen

pusztító viharként szakadjanak ránk e világháboru alakjában, amely véget vet minden békés, az emberiség kulturális és valláserkölcsei javát célzó munkának, s rázúditja ellenségeinktől környezett édes hazánkra is a vér és könnyeknek áradatát. Magától értetődik, hogy egyházi tevékenységünk is megérezte ezen háborús viszonyok hatását s egyházkormányzati tekintetben is a legszükségesebbekre kellett szorítkoznunk. Annál intenzívebbé lett a gyülekezet istentiszteleti élete és a lelkipásztori szolgálat. Ha Isten eddigelé is a ránk bocsátott vész által sok lelket felrázott végzetes álmából s halál és szenvedés által nem egy lelket tett fogékonyabbá a felülről való behatások iránt, úgy azt az időt fel kellett használni arra, hogy ezen alkalmas talajba a vigasz és tűrés szent magvát bevethessük s alkalmat szolgáltatassunk, hogy a fájdalomtól megtört szív enyhülést találjon a minden áldást és csapást osztó egek uránál.

Áttérve a részletekre azon eseményeken s változásokon kezdjük, melyek személyekhez fűződnek.

Az 1913. év kezdete sajnos, mély gyászt borított gyülekezetünkre. Február 18-án gyülekezetünk egybegyült a gyászt öltött templomban legjobbjai egyikének koporsója körül, aki 30 éven át fáradhatatlanul működött egyházfelügyelőnk, s 4 év óta tiszteletbeli felügyelőnk volt, hogy búcsút vegyen néhai szeretett *Topscher György* kir. tanácsostól az Isten házában, melynek harmonikus belseje az ő művészi érzékéről tesz tanúbizonyságot.

Ezen alkalomból egybehívott Presbyterium jegyzőkönyvben adott kifejezést elvesztése felett érzett legmélyebb gyászának, megörökítvén abban mindazon érdemeket, melyeket egyházi és iskolai tevékenysége közben szerzett. A gyűlés után testületileg jelent meg az egyháztanács a gyászházban, hogy a lesújtott családot a legőszintébb részvételről biztosítja s őszinte érzelmeinek zálogául az egyház nevében koszorút helyezzen a drága halott koporsójára.

A résztvevők beláthatatlan tömege felekezeti külömség nélkül kísérte őt utolsó útjára, hol általa még életében kiválasztott családi sírhelyre helyeztük örök nyugalomra.

Fájdalmas érzelmektől áthatva távoztunk sirjától tudva, hogy ismét szegényebbek lettünk egy oly emberrel, ki egész életét a köznek szentelte, szülővárosának érdekében mindent tett, melegen érző szívének minden gazdagságával családján kívül szeretett egyházán csüngött.

Mint széleskörű műveltséggel bíró férfi, finom művészi érzékkel, kulturális hozzáértéssel, széles látókörrrel s ritka szervező tehetséggel megáldott férfi mintegy Istentől hivatva volt, gyülekezetének közel egy emberöltőn át vezetője, tanácsadója lenni, s megengedett neki, hogy fáradságainak gyümölcsét még megérni lássa.

Legyen tehát képe — mely tanácstermünket díszíti — nem csak egy maradandó emlék, de egyúttal példa is, hogy hasonlókat cselekedjünk, s távol időnk materialistikus gondolkodásától, hűségesen munkálkodjunk az emberiség magasabb javaiért és mint a reformáció egyháznak hű fiai annak javát előmozdítsuk.

Drága halottunk pedig nyugodjék békében, emléke maradjon áldott közöttünk időtlen időkig.

Egy másik érzékeny veszteséget szenvedett egyházközségünk, mikor férfi korának teljéből az élők sorából elköltözött *Dörner Gyula* építészeti felügyelő, a faipari szakiskola igazgatója.

Bár rövid 4 esztendőn át viselhette csak ezen egyházi tisztséget, mégis alkalmunk volt meggyőződni arról, hogy benne egy kiváló szakembert birhattunk, ki tettel s tanácscsal mindig oldalunk mellett állt, mire nagy szükségünk is volt különösen egy építésben oly gazdag időben.

Szakmájában oly kiváló férfi egyházunknak még sok értékes szolgálatot tehetett volna, ha a halál körünkből el nem ragadja. Azonban rövid működése

dacára is felejthetetlen emléket állított magának.

A Dörner halála által megüresedett egyházi tisztségre az egyháztanács Koromzay Györgyöt emelte abban a biztos reményben, hogy a gyakorlati élet terén oly sok tapasztalattal, szakismerettel rendelkező férfi ismereteit kézséggel bocsájtja az egyház rendelkezésére, szolgálatába.

Egyháztanácsosunk sorából 3 tagot ragadott ki a halál u. m. *Bogsch Lajost*, *Putsch Góbiást* és *Melczér Ágostont*. Mindhárom tevékeny részt vett gyülekezeti életünkben s ápolta egyházunk érdekeit úgy, amint azt el is várjuk mindazoktól, kiket a gyülekezet bizalmával megtisztelve, tanácsosai sorába felvesz.

A segédlelkészi állásban 3 év alatt többszörösen történt változás

1913. július végén munkáját lelkiismeretesen végezve távozott *Schwartz Mátyás*, kit a toporczy gyülekezett választott meg lelkészül. Utóda *Ujházi Barna* lett, kit 5 hónapi működés után betegsége távozásra kényszerített. Majd 8 hónapon át tartó üresedés után a segédlelkészi állást *Fábry Gusztáv* lelkészjelölttel töltöttük be, kit azonban 4 hónapi hűséges munkálkodása után a hadvezetőség a kassai kórházakba tábori lelkésznek hívott be. Miután az üresedésben lévő segédlelkészi állásra egy fél évig pályázó nem akadt, félév multán az állást jelenleg körünkben működő *Scherlacher Sándor* lelkészjelölt foglalta el.

E hosszan tartó üresedés alatt a lelkésznek szinte lehetetlen lett volna a hivatallal járó sokoldalú teendőket még csak megközelítőleg is elvégezni, ha közöttünk tartózkodó nyugalmazott *Schréter Károly*, volt szepesolaszii lelkészben segítőtársat nem talál, ki hajlandónak nyilatkozott a segédlelkészi teendők egy részének elvégzésére, amiért is e helyütt hálás köszönetünket nyilvánítjuk.

Mint egyházi, mint iskolai téren is sok említésre méltó esemény történt. Itt említjük főgimnáziumunk tanítványaival melegen érző jóakarójának, *Stromp Jó-*

zsefnek tanári működése 25 éves fordulóját, ki mint ephorus a tápintézet vezetése terén is kiváló érdemeket szerzett.

Nem kevésbé kiemelendő elemi iskolánk Isten adta tehetséggel felruházott gyermekbarátjának, *Kertscher Edének* 40 éves és egy másik kiváló tanerőnknek, *Kintzler Árpádnak* 25 éves szolgálati év fordulóját.

Ezen alkalomból kifolyólag az iskolát fentartó egyház mindnyájukat szívből üdvözölte, s teljes elismerését fejezte ki működésük alatt elért siker felől. *Kertscher Ede* tanítónak, mint az iskola egykori vezetőjének az igazgatói cím használatát engedélyezte.

Egyházközségünk sajnálattal vette tudomásul *Mar-ton Károlynak* az 1914–15. évvel bekövetkezett és 40 éves hű munkálkodása által méltón megérdemelt nyugdíjaztatását. Egyházközségünk megragadta az alkalmat, hogy köszönetet mondjon derék tanítójának, ki 39 évet szentelt egyházközségünk nevelési ügyének, kiemelvén egyúttal azon érdemeit, miket kántori minőségben az istentisztelet körül mesteri orgona játékaival, a templomi énekkar vezetésével szerzett, nem kevésbé azáltal, hogy mint a polgári leányiskola énektanítója a növendékekkel az egyházi éneket megkedveltette és egyházunknak éneklő gyülekezetet nevelt. Ugyanakkor örömmel veszi tudomásul, hogy a nyugalomba vonult tanító késznek mutatkozott, a háború tartamára a hadbavonult *Jakabfalvi Jakab* tanítót helyettesíteni és a kántori teendőket további intézkedésig elvégezni.

Érzékeny veszteséget szenvedett Illésfalva leányegyházunk, midőn derék levita-tanítója, *Késmárszky Gyula*, ki 10 éven át teljes odaadással s buzgalommal működött annak körében, 1914. dec. 1-én történt megválasztása miatt állását elhagyta. Távozása annál érzékenyebben sujtotta a leányegyházat, minthogy a nehéz idők következtében az egyházközségi elnökség által többszörösen hirdetett pályázat meddő maradt

s így az iskola 6 hónapon át zárva volt. A távozó tanító szerzett érdemeire való tekintettel az egyházközség a nehéz idők dacára eltekintett a lemondási határidő betartásától annyival is inkább, mivel hitvéssével, ki szintén tanítónői oklevéllel bírt, a Rákoskereszturi állásba távozott.

Fontos és elemi iskolánk érdekeit előmozdító határozatot hozott az 1915. augusztus 15-ére egybehívott egyháztanácsi és egyházközségi közgyűlés azáltal, hogy elvileg kimondotta, miszerint az egyik üresedésben levő tanerői állást egy női tanerővel tölti be. Méltányolva a nőnek mintegy veleszületett tehetségét és rátermettségét a neveléshez, eme határozathoz legszébb reményét fűzte annál is inkább, minthogy ezen állást a helyettes tanítónői minőségben szakképzettségéről előnyösen ismert *Zimann Margit* vállalta.

Miután egyházközségünkben történt személyi változásokról megemlékeztünk, áttérünk egyházközségünk azon jótévőire, kik egyházunk érdekét mindenkor szem előtt tartották, és annak felvirágoztatásához hagyományaikkal illetve alapítványaikkal hozzájárultak.

Időrend szerint először meg kell emlékeznünk a teljes visszavonultságban és 1913. ápr. 24-én kimúlt *Kobelt, szül. Gotthardt Paula* urnőről, ki oly értelmű végrendeletet hagyott hátra, mely szerint a 2403 koronát kitevő összeg évi kamatja egy oly IV. oszt. polgári leányiskolai növendéknek adassék, ki szorgalom és magaviselet tekintetében reá érdemesnek bizonyult.

Hasonló nemesszívű jóttevőnk, kit a halál 1915. márc. 16-án ragadott el tőlünk, özv. *Prantner Vencelné* szül. *Girscher Chekla* urnő, ki egyházunknak minden különös megkötés nélkül 2000 koronát hagyományozott egyházi célokra. Fentemlitett jóttevőnk, ki benső szeretettel csüngött egyházán, ezen tetteivel, nem kevésbé a diakonissza nőegyesületnek hagyományozott 2000 koronával magának örök emléket állított körünkben.

Hálás szívvel kell megemlékeznünk azon istenfélő testvérpárról, az 1915. febr. 8-án elhunyt *Scherffel Alvin* úrhölgyről és ápr. 24-én elköltözött *Augusztá* nevű nővéréről, kik végrendeletileg ezer-ezer koronát hagyományoztak egyházi célokra. A mindenkor áldozatkész testvérpár azok sorába tartozik, kik hivek maradtak mindhalálig.

Főgimnáziumunkhoz való ragaszkodásának meghatározó jelét adta a Pittsburgban (Amerika) 1912.-ben elhalálozott orvos honfitársunk *dr. Goldmann Simon* azon tettével, hogy végrendeletileg egy 2000 koronás alapítványt tett intézetünknel azon meghagyással, hogy évi kamatai egy VII. vagy VIII. oszt. jó magaviseletű izraelita tanulónak adassanak.

Kapcsolatosan ezen alapítványokkal meg kell említenünk egyháztanácsunk 1913. dec. 13-án hozott ama határozatát, melyszerint tekintettel az iskolai ösztöndíjak nagy számára, melyek bár egy nagy, de teljesen lekötött tőkét képviselnek, míg a gyülekezet az egyre növekvő iskolai kiadásokat alig győzi, oly irányba hassék a végrendelkezni kívánó hivekre, hogy azok alapítványaikat egyházi avagy iskolai célra külön kezelendő tőkeként hagyományozzák, melynek kamatait legjobb belátása szerint fogja az egyházközség hasznosítani.

Ezen határozat értelmében mindazon jóltevők nevei, kik ezen határozat figyelembe vétele nélkül iskolai ösztöndíjakat hagynak, a templomszentelés évfordulóján a szószékről nem hirdettetnek ki többé.

Világos, hogy ezen határozat távolról sem akarja az ösztöndíjat alapító áldozatkézségét lebecsülni, de oda irányul, hogy a jövődöbéli jótékonyágnak a gyülekezetre nézve áldásosabb irányt szabjon, egyháztagjainak, annál könnyebben határozhatják el magukat ily nemű rendelkezésre, mivel nevük nem vész el a feledés homályába.

Most pedig áttérünk mindazon határozatokra, miknek megvalósítása egyházi életünkre nagy horderővel bír, s

melyeknek keresztülvitelét csupán a háborús viszonyok akadályozták meg.

Itt említjük legelőször templomunk külsejének oly égetően szükséges javítását. A 100 éves jubileum óta lefolyt közel 20 év alatt templomunkon a mindent elpusztító idő vasfoga nagyon is észlelhető annál is inkább, mert kedvezőtlen fekvésénél fogva a szélnek és viharoknak állandóan ki van téve és bizonyára nincs egyháztag, aki nem vágyódna azután, hogy templomunk külseje is művészies belsejéhez méltóan renováltassék. Ezzel kapcsolatban szükségesnek mutatkozik az alapfalak szárazzá tétele, s a nedves foltok eltüntetése céljából a talajvizet elvezető csatornázás létesítése.

Átérezve annak szükséges és sürgős voltát, az egyházközségi közgyűlés 1914. máj. 3-án tartott ülésében egyhanguan azon határozatot hozta — minthogy saját erejéből a költséget fedezni képtelen — hogy a 100 éves jubileumhoz hasonlóan egyháztagjaink áldozatkészségéhez fordul azon kérelemmel, miszerint a körülbelül 20000 koronát kitevő szükségletre való tekintettel, minden egyháztag vagyoni állapotához mértén ajánljon fel egy bizonyos összeget, melyet 6 éven át részletesen törleszthet, ellenkező esetben az 5 százalékos iskola adót kénytelen lenne 10 százalékkal emelni. Már megalakított a bizottság, hogy egyháztagjainkat e célból felkeresse, midőn a minden életfunkciót gátló háború kitört, eltérítvén a nyugodalmas életet rendes medréből, hogy a gondoknak és jótékonyaságnak más irányt szabjon.

Egy fontos, szorosabban véve istentiszteleti életünkre nézve szükséges kellék a templom fütése, melynek szükségességét nem csak templomlátogató hiveink tapasztaltak, de egyháztanácsunk is elismerte.

Bár minél többen lennének, kik életükben és utolsó rendelkezéseikben megemlékeznének templomunkról.

Elvben dülőre jutott az egyházi élet fellendülését

célzó másod lelkészi állás végleges szervezése. Legutóbb megjelent egyházi értesítőben már felvétellett az évek előtt felhangzott másodlelkészi állásnak újjaszervezése. Különösen szükségessé teszik azt a különböző intézetekben való vallástanítás, a lelkészek napról napra mindjobban mutatkozó hiánya, az állásnak hónapokig tartó üresedése, amiből kiindulva az 1914. május 3-án összehívott egyháztanács valamint július 5-én egybegyűlt egyházközségi közgyűlés az állás rendszeresítését elvben kimondotta, s egyúttal elhatározta, hogy a congrua engedélyezése ügyében folyamodványt intéz a vall. és közokt. ministériumhoz. Idáig jutott az ügy, s már az egyházmegyei közgyűlés jóváhagyását is nyerte, mikor a háború kitörése arra készítette az egyházközséget, hogy annak megoldását békésebb időre halassza.

Nagyjelentőségű iskolai esemény volt polgári leányiskolánk új épületének emelése és megnyitása. A vallás- és közokt.-ügyi ministerium által engedélyezett építkezési segélynek, városunk közönsége a leány nevelési fontosságát méltó nagyszerűen megnyilatkozott bőkezűségének, — amely az építkezésekre kiszemelt kedvező fekvésű és szép építési telket ingyen engedett át egyházközségünknek — köszönhetjük, hogy ama végleges határozatot hozhattuk, mely szerint a régi leányiskola udvari telkétől eltekinthettünk és így minden egészségügyi követelménynek megfelelő és a várost diszitó új épületet emelhattunk.

Istennek különös kegyelmének közreműködése folytán megérhettük, hogy az 1913. év nyarán megkezdett építkezés ~~(a magyar)~~ művészi kivitelében még a háború előtt befejezést nyert. Az építkezés tervezője és vezetője művészi érzékkel bíró *Urinyi József* volt, ki feladatát a legnagyobb megalégedésre megoldotta.

A háború okozta nyomott hangulat nem volt alkalmas arra, hogy az épület átadása és megnyitása egy nagyobb szabású ünnepély keretében történjék,

mindazonáltal mindenkit örömmel töltött el az egyházi és iskolai életünkre oly fontos esemény.

Az 1914–15-ik iskolaév megnyitásával egyidejűleg történt az iskolánk megnyitása is. Szeptember 14-én a reggeli órákban a tantestület vezetésével megjelent mind két intézet ifjusága a templomban, ahol a lelkész, az egyház és iskolafelügyelőség, az egyháztanács és nagyszámu hívő jelenlétében tartotta a Matth. V. 41–42 alapuló avató beszédét, áldva a felejtetetlen házaspár *Trangous József* és hitvese szül. *Beör Zsuzsanna* emlékét, kik nemesszivű hagyományuk által 40 év előtt lehetővé tették az ev. polgári leányiskola létesítését, kérve egyszersmind az intézet tantestületét, hasson oda teljes lelkesedéssel, hogy intézetünk a korunkat mozgó sok áldástalan törekvés ellenére is az igaz, hamisítatlan nőiességnek, hazafias gondolkodásnak s vallásos mélységnek váljék otthonává, hogy alapítóinak és egykori vezetőinek bevált jó szelleme tovább is maradjon vezérlő csillaga.

Készen áll immár az ev. polgári leányiskola új hajléka, amely egyházközségünk és fejlődő városunk díze. Adja az Úr, hogy ez intézetünk, amely csaknem mostanáig a maga nemében egyetlen leánynevelő intézete volt városunknak, s e működésben vallásfelekezeti különbség nélkül nagy érdemeket szerzett, Istenországa kiépítésén is munkálkodhassék azáltal, hogy egyházunknak nemesszivű leányokat, s ha Isten úgy akarja, vallásos anyákat neveljen, kikre nyugodtan bízhatja gyermekeit.

E helyütt hálás köszönetet mondunk mindazoknak, kik ezen építkezés körül fáradoztak. Öröklétbe követő köszönetet mondunk néhai *Topscher György* volt egyházfelügyelőnek, ki az építkezés körül sokat szorgoskodott, köszönetet *Münnich Kálmán* egyházunk jelenlegi felügyelőjének, kinek fáradhatatlan utánjárásának köszönhetjük egyedül az építkezési segély elnyerését, aki gazdag, szakszerű tapasztalattal vezette az építkezést, köszönetet mondunk *Folgens*

Cornél jelenlegi iskolafelügyelőnknek, ki polgármesteri minőségben is támogatta ügyeinket, köszönetet *Dobó Adolf* igazgatónak, aki benső örömmel szemlélte régi vágya teljesítését, s végül köszönetet mindazoknak, akik a sikerhez szóval vagy tettel hozzájárultak.

Miután most már leányiskolánk új otthonra talált, annak kiegészítése vált lehetővé. Ez történt a továbbképző tanfolyam felállítása által, melyet a gyülekezet az általános nőegyesület által fenntartott ipariskola egyidejű átvételével nyitott oly célból, hogy abban mindazon leányoknak, kik magasabb fokú intézetet nem látogatnak, módot nyujtson ismereteik bővítésére és különösen a házas női tevékenységhez szükséges gyakorlat elsajátítására.

Ugyanitt említendők azon átalakítások, miket a régi polgári leányiskola és az elemi népiskola közös épületében vitt keresztül egyházközségünk előbbinek kiköltözése után. Az utcai emeleten megüresedett helységek kényelmes bérlakássá alakították át, amely gyülekezetünknek egyik bevételi forrását képezi. Az udvari szárny épületében felszabaduló helységet pedig arra használta fel egyházközségünk, hogy amaz égetően szükséges átalakításokat elemi népiskolánkban vihesse keresztül, mik az iskolát látogató gyermekek egészségét hivatottak szolgálni.

A világháboru és egyházközségünk.

Tisztelt Egyháztagek!

Talán szerénytelennek látszik az egyházhivek egyikének vagy másikának a kulturvilágot alapjaiban megrendítő két világrészre terjedő események és egy csendben munkálkodó gyülekezetnek összekapcsolása. De ha való, hogy egy ily világra szóló esemény a legszélsőbb határokig érezteti hatását, úgy egyházközségünknek is meg kellett érezni ama titokteljes borzalmat, mely az egész világot áthatotta, annyival is inkább, mert városunk a vasuti fővonal mellett fekszik, s így annál közvetlenebbül érezte a háborús mozgalmakat. Legyen tehát itt is röviden összefoglalva mindaz, amit gyülekezetünk a háború kitörése óta 1915. év végéig átélt.

Mély fájdalom járta át szivünket, midőn hírért vettük ama szörnyettnek, amely népünket nagyreményekre jogosító fenséges trónörökösétől és annak hitvesétől, a Sarajevóban 1914 június 28-án történt merénylet megfosztotta. Mélységes hazafiui gyászunknak méltó kifejezést adtunk az összes katonai és polgári hatóságok jelenlétében jul. 5-én megtartott gyászistentiszteleten, amelyben alkalmunk nyílt, hogy az Úr színe előtt elpanaszoljuk a mérhetetlen veszteség fellett érzett fájdalmunkat, hogy vigasztalásért könyörögjünk forrón szeretett ősz királyunkért, oltalomért az atyai és anyai szeretettől megfosztott fenséges árvák számára, s kegyelemért a már sokat megpróbált apostoli királyához törhetetlen hűséggel ragaszkodó népéért.

A gyász közepette érte gyülekezetünket a félve sejtett háború kitörése. Gyülekezetünk nem egy ifjú tagjának fegyverbe szólítása, az életükért való aggodalom, az egész helyzetet jellemző eddig meg nem szokott bizonytalanság, kihatott a sokszor elhanyagolt vallásos életre s annak új táplálékot nyújtott. Milyen megindító órák voltak azok, a melyekben augusztus hava folyamán két ízben 600-nál több kivonuló ev. katonának három nyelven nyujthattuk az Úr szent vacsoráját, s bizony a pillanat komolyságának hatása alatt nem egynek gördült le arcán a meghatottság könnycseppje. ¹⁷⁰² Vagy hányan az Úr testének és vérének vétele által megerősödött honfiak ontották vérüket azóta hazáért és királyért. Azóta a legkülömbözőbb módon nyujtottuk az Úr szent vacsoráját lábadozó sebesülteknek az Istenházában betegeknek a kórházakban, továbbá Galiciából idemenekült hittestvéreknek és a nagy héten az összes sebesülteknek és betegeknek.

Amióta városunkban a vörös kereszt kórház és a katonai tartalék-kórházak megnyitak, gondját képezte a lelkészi hivatalnak, hogy hitsorsos, nemkülömben református katonáink lelkileg is láttassanak el. Szükség volt itt mindennek előtt három nyelvű imakönyvekre, továbbá egyéb vallás-erkölcsi avagy vigasztaló tartalmu iratokra, s itt örömmel jelezhetem, hogy a betegek és sebesültek javára elhangzott szózatom nem volt sikertelen. Luther társaságunk magyar nyelvű könyveket és iratokat bocsájtott rendelkezésünkre. A berlini „Trosthund“ s a zürichi R Pfeunnger-Bodmer nevű kiadó cég német nyelvű, a Lip-tószentmiklósi Tranoscius társulat pedig tót nyelvű imakönyveket küldött. Ezenkívül diakonissza nőegyesületünk is hozzájárult az imakönyvek beszerzéséhez és a szószékről a hivekhez intézett kérelmemnek is oly számos egyházbeli család tett eleget, hogy nemcsak helybeli sebesülteinket láthattuk el hasznos olvasmányokkal, hanem a kassai és ungvári kórházak lelkészeinek is küldhettünk belőlük.

Csakhamar a hivatal utolsó szomorú kötelesség teljesítésére is nyílt alkalmunk, amidőn nemcsak egyházunkbeli de református hősöket is temettünk vallásos fohással.

Sirkertünkben lévő hősök temető helyén, amelyben már oly sok reményteljes életet takar a sirhant, részint övéitől kísérve, részint teljesen elhagyatva — 1915. végéig 11 katonát temettünk. Neveiket úgy halotti anyakönyvünkben, valamint a gyülekezet hadikronikájában kegyelettel őrizzük

Áttérünk gyülekezetünk harcba vonult tagjaira, és itt meg kell említenünk, hogy tekintettel hűveink szétszórtságára, továbbá a folytonosan tartó behívásokra, róluk egy kimerítő névjegyzéket minden fáradozás dacára összeállítani nem sikerült. Annyit azonban mondhatunk, hogy kivéve azokat, akiket a felsőbb hatóság közigazgatási vagy tanítási szempontból nélkülözhetetlennek nyilvánított, gyülekezetünk férfi- és munkaerejének virágát fegyverbe szőlította a harc, hogy ott vérükkel pecsételjék meg hazájuk iránt érzett szeretetüket.

Egyideig ugyan úgy látszott, mintha a sors megkímélne egyházközségünk tagjait a szomorú és lecsújító hírektől, a házakban kedvezően értesültek künn lévő szeretteikről és a hazatért sebesültek nem sok idő múlva gyógyultan ismét távozhattak, de sajnos csakhamar szomorú hírek zavarták meg a házak csendjét, s a derűs égen a gond és rettegés vészes felhői tornyosultak.

Egyháztagjaink, kik hazájuk iránti szeretetüket számtalan sebből kiomló vérükkel pecsételtek meg, méltán megérdemlik, hogy neveiket itt is említsük mint olyanokét, kik hivatva voltak ifjainknak példaképkül szolgálni egy a magasabb javakért folytatott küzdelemben.

Időrendben hősi halált haltak gyülekezetünkben a következők:

1. *Jánosik Géza* a 9. honv. gy. e.-nél, a witko-

vitzi vasbányák hivatalnoka, fia Jánosik Pál és Ordel Julianna ötösbányai lakosoknak. Elesett 1914. szept. 8-án Ivarow mellett 29 éves korában.

2. *Peschkó László* a 9. honv. gy. e.-nél, tanárképezdei tanárjelölt. A 22 éves szép reményekre jogosított hős özv. Peschkó Emilia iglói lakosnak fia; hősi halála 1915. máj. 9-én a gorliczei áttörés alkalmával következett be. A mélyen sujtott özvegy kivüle még 30 éves nős Emil nevű fiának elvesztését is siratja, ki a háború kezdete óta magáról életjelt nem adott.

3. *Juházy János*, 24 éves fia Juházy István és Mikler Zsuzsanna Illésfalvi lakosoknak, aki a harctéren kapott sebei következtében valamelyik bécsi kórházban meghalt. Hazaszállítván 1915 máj. 11-én temettetett el.

4. *Lühe Nándor* a 12. huszárezred főhadnagya, Lühe Imre huszárezredes és neje Spacsek Maria 24 éves fia, hősi halált szenvedett 1915. jun. 16-án a Tucep melletti „Türkenhügel“-nél, ahonnan ideiglenes eltemetés után 1916. január 16-án haza szállították, s itt óriási részvét mellett a családi sírboltban örök nyugalomra helyezték.

5. *Stojanov Givadar* a 9. honv. gy. e. önkéntese és a keleti akadémia hallgatója, néhai Stojanov Iván és Domby Ida 20 éves fia, elesett 1915 jun. 23-án a Chamy melletti ütközetben. A lesujtott anyának 4 fia küzd a harctéren.

6. *Roth Gusztáv*, néhai Roth András építőmester és Bartsch Paulának fia, meghalt a harctéren szerzett betegsége következtében 30 éves korában egy budapesti kórházban 1915. aug. 29-én.

7. *Szell Árpád* a 67. gy. e. századosa, néhai Szell László és nejenek néhai Thern Laurának fia, 2 gyermek atya, hősi halált halt 39 éves korában a Zabrow

melletti ütközetben 1915. szept. 15-én. Megnyerő madora, szülővárosához való megható ragaszkodása és evangélikus hithűsége miatt minden körnek szívesen látott vendége volt.

8. *Dörner Jenő* a 9. honv. gy. e.-nél, Dörner Gyula könyvkereskedő és Wichman Hermina derék fia, elesett 1915. okt. 10. a Visnyovecz melletti ütközetben.

Igy tehát mindazok a hősök haláluk által betöltötték üdvöztönk azon szavait; „Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért.“ Vigasztalja az Úr mindazon szülőket, hitveseket, gyermekeket, kiket szeretteik elvesztése felett érzett fájdalom lesújtott, az evangélium vigaszával. Mi pedig áldva őrizzük dicső emléküket.

Meg kell még emlékeznünk gyülekezetünk azon tagjairól, kik hazájuktól távol idegen földön fogságban synylódnak és azokról, kiknek szeretteik elő nyoma veszett.

Adná az Úr, hogy mihamarább teljesednék be rajtuk is, a zsoltári szó (126 zs.) ama szava: „Mikor visszahozza az Úr Sionnak foglyait, olyanok leszünk, mint az álmodozók. Akkor megtelik szánk nevetéssel, nyelvünk pedig vigadozással.“

Hiányos volna a lelkészi hivatal által a sebesültek, betegek és elköltözöttek javára kifejtett munkának az eddigiekben festett képe, ha meg nem emlékeznénk gyülekezetbeli asszonyaink munkásságáról, kik egyesülve más vallású asszonyokkal, fáradhatatlanul ápoltak, virrasztottak, gyűjtöttek és adakoztak. Szinte lehetetlen itt mindazt a munkát, amit gyülekezetbeli asszonyaink a könyörületesség szolgálatában, a műtőtermekben, betegszobákban, kórházi háztartásban, özvegyek és árvák körüli gondozásban kifejtettek, érdemlegesen felsorolni, annyi azonban minden szerénység dacára is állítható, hogy gyülekezetünk hölgyei tudatában voltak fenséges hivatásuknak és hűségesen teljesítették Isten által rendelt feladatukat.

Diakonisszanőgyesületünk az eddig lefolyt 17 hadi hónap folyamán bebizonyította, hogy nemcsak béke idején vált be a minden felekezet javára szolgáló humánus munkássága, hanem hogy e nehéz időkben is teljesen hivatása magaslatán állott.

Gyülekezetünk e nőgyesülete már a háboru kitörésekor 500 koronát szavazott meg a létesítendő szegények konyhája javára, 500 koronát pedig a gyülekezet körében netán mutatkozó nyomor enyhítésére, s bizony azóta a titkolt szegénységben élőknek nem egy könnyet szárított fel. Eléggé meg nem becsülhető szolgálatot tett a diakonisszanőgyesület a könyörületesség ügyének azáltal, hogy egyházunk vezető diakonisszáját, *Lenk Zsófiát*, teljesen átengedte a vöröskereszt egyesületnek, ahol úgy, mint annak egyik berendezője, úgyszintén, mint egyik főápolónője, a vezető főorvos s nem egy ápoltja elismerését és köszönetét érdemelte ki, továbbá azáltal, hogy a másik diakonissza nővérét, *Durányi Rózát*, a mennyire ezt magánápolása megengedte, a tartalékkórháznak rendelkezésére bocsátotta, ahol mindketten szakadatlan munkásságot fejtettek ki. E helyütt említjük, hogy a krisztusi szolgálatban álló diakonisszák, kik sem földi jutalomért, sem emberi elismerésért dolgoznak, magasabb helyről kitüntetésben is részesültek.

Nem csekély igényeket támasztottak a háború szülte speciális viszonyok a lelkészi hivatallal szemben is. Hisz úgy érezte a lelkész, hogy az idő komolysága által mélyített vallásos szükséglet kielégítése és ébrentartása a nehéz időben az emberek legerősebb támassza. E célt szolgálták és szolgálják a hadikönyörgések, amelyek a háború kezdete óta bevezetettek egyházunkba és azóta hol egyszer, hol kétszer hetenként esteli istentiszteletek alakjában tartatnak.

Igaz, hogy ezek az istentiszteletek a rendkívüli viszonyok által teremtett sokoldalú munkát még szaporították annyival is inkább, mivel egyrészt a foly-

ton változó viszonyoknak megfelelően akartak a hivatásokhoz szólani, amiről a „Glaubensbote“-ban megjelent elmélkedések tesznek tanubizonytságot, másrészt azonban gazdagon jutalmazta a rájuk fordított fáradságot ama kedves tapasztalat, hogy az imádkozók egy állandó serege megkedvelte a könyörgéseket.

Tán említésre sem szorul, hogy ebben a világot felforgató időben, a melyben a közhelyek ki nem elégithetik a vallásos szükségletet, az igehirdetés módja is időszerű jelleget öltött. És talán megengedi az Ur kegyelme, hogy a gyülekezet lelkésze a béke beálltával a közös gondból, hitből és fohászokból fakadó istentiszteleti beszédeket gyűjtemény alakjában a gyülekezet kezébe adhassa.

Az illésfalvi levita-tanító elköltözése folytán a leányegyház lelki gondozása teljesen a lelkészi hivatalra hárult. Havonként egy istentiszteletet tartunk és ugyanott, továbbá Ötösbányán, Iglóhután és Szepes-sümegeen a hitoktatásról is gondoskodunk.

Ugy egyházközségünk valamint az általa fenntartott iskolák vezetői arra törekedtek, hogy e nehéz idők magaslatára emelkedve, hazafiui szeretetükről tanubizonytságot tegyenek. Bizonyították azt első sorban azon határozattal, hogy a vall.- és közokt.-ügyi ministerium megkeresésének engedve, a főgimnáziumot illető államsegélyből 1850 koronát bocsátottak az állam rendelkezésére, továbbá bizonyították ama másik, akkor még páratlan határozattal, mely szerint a gimnáziumi ösztöndíjakat, a szegény tanulókat támogatni hivatottakat kivéve, az 1914—15. iskola évben katonai meleg ruhák beszerzésére fordítassanak.

E határozat nemes nevelő eszköz is kívánt lenni az ifjuságra nézve, hogy korán tanuljon lemondani az édes haza javára. Ide tartoznak még, részint a tanítóképezdei ifjusággal közösen, részint csak a főgimnázium által rendezett és 1000 koronát jövedelmezett hadiestélyek. Hazafias gondolkodásuknak megható jelét adták pol-

gári leányiskolánk növendékei is, kik fáradhatatlanul varrtak, kötöttek harcban álló és sebesült katonák számára és az elhunyt hősökkel szemben is lerótták kegyeletüket azáltal, hogy virágot ültettek a temetőben nyugvó hősök sirhantjaira, Valóban meg ható látvány volt, amint elemi iskolánk kicsiny növendékei apró kezecskéikkel katonáinknak teára szánt szederleveleket gyűjtöttek.

Iskolánk tantestületei nem csak szóval, de tettel is ad^{ták} kifejezést hazafias érzület^{ük}nek.

Kitartó működésével, mit nem egyszer az ellenség közelléte vagy az iskolaépület katonáink által történt lefoglalása zavart meg, legszebb példáját adta hű kötelességtudásának. Önzetlen fáradozásának legszebb bizonyítéka az volt, a mikor négy fegyverben álló kollegáját, u. m. *Bogsch Lászlót, Dr. Bruckner Győzöt, Hoch Ferenczet és Wieze Gyulát* helyettesítette. Hálával tartozunk *Guhr Márton* nyug. tanárnak, ki intézetünkben néhány órát előzékeny szivességgel vállalt. Hasonló áldozatot hozott elemi iskolánk tantestülete, ki hadbavonult kartársa, *Jakabfalvi Jakab* helyettesítését egy iskolai éven át önként vállalt^{ta}, nagy óraszámmal megterhelte magát és ezáltal a fenntartó egyházközség háláját méltán megérdemelte.

Hasonló elismerést érdemel a már nyugalomban levő *Marton Károly* tanító, ki a III. népiskolai osztály vezetését az egész folyó tanévre vállalta.

Egyházi tisztviselőink közül e fentemlitetteken kívül még a következők teljesítettek, illetve teljesítenek hadiszolgálatot, u. m. *Forberger Árpád* egyh. jegyző és *Marschalko Elemér* egyházi ügyész.

Végül megemlítjük még egyházközségünk 1914. dec. 18-án hozott ama határozatát, melyszerint a tisztujtást. az egyháztanács s a többi bizottság választását a béke idejére halasztotta, amiért is a jelen értesítőnkben egyházközségünk vezetése című fejezetétől eltekintünk.

Azt hiszem, „egyházközségünk és a viláháború“-
ról szóló fejezetet méltóképen csak úgy fejezhetjük
be, ha Istenhez fordulva könyörgünk: Uram, vess
véget a pusztító fergetegnek, s áraszsd ránk mielőbb
a már oly sokká nélkülözött béke éltető sugarát!

Adományok, gyűjtések, iratok terjesztése.

Már az apostolok korában az első keresztyén gyülekezetekben a benső hitélet fokmérője a könyörülő és áldozatkész szeretet volt. Mi csak akkor beszélhetünk élő hitről, ha szeretet is működik bennünk, mely külsőképen is keresi a maga nyilvánulását. Hálatelt szívvel mondhatjuk, hogy ez a könyörülő és áldozatkész szeretet egyházközségünkben mindeddig még sohasem hiányzott, még mindig voltak igen számosan kik szeretetadományaikkal bizonyosságot tettek élő hitükről, s örömetest segítettek, ha a szükség jajkiáltása feléjük hangzott.

A szeretet jegyében folyt le a három éven át gyakorolt jótékonyság is.

A háboru kitörése, a létért való küzdelem, a háborús viszonyok által az itthonmaradottakkal szemben támasztott, előre nem látható óriási követelések, mindez a jótékonyságnak is más irányt szabott. És hogy mindenki nemcsak a meglévő, de gyakran a nélkülözések árán megtakarított filléreit is a háboru okozta szükség enyhítésére, a haza oltárára letette, azt a hazafias érzület természetes folyományának kell tekintenünk.

Dacára annak, hogy a háború egyháztágjaink áldozatkésztségét oly nagy mértékben igénybe vette, mégis örömmel említhetjük meg, hogy gyülekezetünk tagjai az egyházi intézményektől sem vonták meg szeretetadományaikat.

Áttérve a részletekre e rovatban a következőket közöljük a hivelkel.

Egyházközségek részére eszközölt gyűjtések. Egyháztagjaink a következő egyházak részére gyűjtöttek adományokat. Máramarossziget 20 korona, Szatmárnémeti 38'31 korona, Opálhegy 24 K, Eperjes 27'30 korona, Ujcsanáros 40'15 korona, Kölcse 19'18 korona.

Gyűjtések különféle célokra. A pogánymisszió számára összesen 70'79 korona, a gyámintézetre 1338'13 korona, a rozsnói árvaháznak 41 korona. Ujpuzán lévő árvák számára 35 korona, a torzsai konfirmándusok otthonára 6'80 korona, a kanensek ujévi gyűjtése 175'40 korona, a gyermekvédő liga számára 15'80 korona, a jubileumi alapra 372'49 korona, az ó-év estélyén gyűjtött offertorium egyházunk szegényei számára 96'99 korona, az eperjesi theologiai otthon részére 53 korona, a hadbavonultak hátramaradottainak 43'15 kor., az orosz invázió által károsult sáros megyei egyházközségek lelkészeinek és tanítóinak 105 korona, az összes megyék károsult egyházközségeknél 84 korona.

Továbbá egyháztagjaink közt elárusított 43 hadigyűrű révén befolyt jövedelmet 39'95 korona, a hadifogságban sinylődők özvegyeinek és árváinak gyámolítására fordítatik.

Adományok templomunk részére. Oltárgyertyákat a következő egyháztagok adományoztak: Hernádi József és neje elhunyt testvérük emlékére 6 darabot, Scherffel Augusta, Hermina és Alvin úrhölgyek 6 darabot, Merényi Mária úrnő elhunyt férje emlékére 6 darabot, Simenszky Valéria úrnő elhunyt férje emlékére 6 darabot Podoben András és neje gyermekük elhunyt alkalmából 4 darabot.

Csillárgyertyákat adományoztak a következők: Bömisch Matild úrnő az 1913. évi karácsonyi istentisztelet, valamint az 1914. évi hadikönyörgések számára, egy elhunyt barátnéja emlékére, Piger Márton és neje leányuk konfirmálása alkalmából, özv. Simenszkyné és Paszay Laura úrnők az esteli hadikönyörgések céljaira.

Egyébként adományoztak: Petrovitsch Andrásné úrnő felejthetetlen leánya halálának évfordulója alkalmából egyházunk szegényei számára 60 koronát. Klug László úr szülővárosában nyert hivatalos alkalmaztatásakor, a pogánymisszióknak és a gyülekezet szegényeinek 20—20 koronát, néhai Loy Amália asszony halálából, hogy elveszettnek hitt fiát ismét megtalálta, 5 koronát, a Diakonisszanőegyesület a templomi hangverseny tiszta jövedelméből egy létesítendő orgonaalpra 200 koronát; özv. Rzuchowski Zsuzsanna úrnő 2 darab úrvacsorai kendőt. Lovay Paula úrnő Ötösbányán pedig 3 elhunyt kedves gyermeke emlékére, az ottani kápolna részére sajátkezűleg készített oltár-, szószék- és orgona-terítőt.

A templomfűtési alapra adományoztak: özv. Stollmann Mária úrnő 100 koronát elhalálozott övéinek emlékére. Scherffel Augusztá, Hermína, és Scherffel Alvin úrhölgyek koszorúmegváltás címén, néhai Topscher György halálakor 50 koronát, Buchalla Matild úrnő elhunyt fia emlékére 10 koronát, Jánosik Ferencz úr (Ötösbánya) 8 koronát.

Diakonisszanőegyesületünk a következő adományokban részesült. 1913-ban: néhai Kobelt Paula 200 koronás hagyatéka, adományok 694·22 korona, koszorúmegváltás 320 korona, templomi hangverseny tiszta jövedelme 187·68 korona. 1914-ben: adományok 368·50 korona, koszorúmegváltások 160 korona; 1915-ben: néhai özv. Prantner Thekla úrnő 2000 koronás alapítványa; adományok 554·14 korona, koszorúmegváltások 30 korona.

Adományok a filiákban. 6—6 db oltári gyertyát a következők adtak: özv. Böttcher Zsuzsanna (Iglóhuta), Schneider János (Amerika), Strauch János és Broschkó Mária (Szepessümeg), Kurta Emilie (Iglóhuta), Laczlav Zsuzsanna (Szepessümeg), özv. Klinga Katalin (Szepessümeg) pedig 12 oltárgyertyát adott.

Illésfalu templomépítési alapra kapott 1913-ban: A schönburgi Gusztáv Adolf fiókegyesülettől 292

koronát, az ansbachi főegylettől 70·80 koronát, düsseldorf-i főegylettől 59 koronát, a stollbergi fiókegylettől 29·37 koronát, Jochmann András és nejétől 10 koronát, a magyarhoni gyámintézettől 250 koronát. 1914-ben: a schönburgi fiókegylettől 292·50 koronát, az ansbachi főegylettől 70·20 koronát, a düsseldorf-i főegylettől 34·80 koronát, a stollbergi fiókegylettől 29·37 koronát, a gyámintézettől 150 koronát. 1915-ben: a schönburgi fiókegylettől 300 koronát, ansbachi és Düsseldorf fiókegylettől 180 koronát, a gyámintézettől 450 koronát, Broschko Anna (Illésfalva) 20 koronát, Beck Mihály és neje (Illésfalva) 50 koronát, néhai Stollman János (Szepessümege) 600 koronát, Broschkó Mihály és neje, továbbá özv. Broschkó Anna együttesen 50 koronát, Stollman József (Igló), Pugel Katalin (Illésfalva) és Strauch József (Illésfalva) 30 koronát.

Tratterjesztés címén a következő említendő. Utóbbi 3 év alatt 370 drb. „Gotthold Kalender“ terjesztetett, 148 magyar nyelvű Luther naptár és 164 tótnyelvű „Tranoscius“ naptár. Ezenkívül előfizettek egyháztagjaink a „Glaubensbote für die Zips“ egyházi lapra, épügy magyar és német iratokra; szétesztottuk a Trostbund által kiadott vigaszt tartalmazó füzeteket. Sebesültjeink számára a következők adtak könyveket és iratokat: a Guhr család, Wester, Thern Erzsébet, Breuer, Wattamann, Kubinyi, Singer, Bartsch, Neubauer, Piger, Thern Amália, Csont, Lovay (Ötösbánya), Dr. Széll, Borszik úrnők, továbbá Strauch és Schwartz úrhölgyek.

Népmozgalom 1913, 1914 és 1915-ben.*

A népmozgalom terén a következő adatokat közölhetjük:

I. *Született és kereszteltetett* összesen 54, 46, 28 gyermek, még pedig 29, 26, 14 fiú és 25, 20, 14 leány. Ezekből esik Iglóra 27, 26, 20, Iglóhutára 2, 2, —, Iglóhollópatakra 3, 3, 4, Illésfalura 10, 7, 2, Szepessümege 5, 2, 1, Ötösbányára 3, 1, —, Márkusfalura 1, 2, 1, Szepesárkíra 1, —, —, Iglóvéghelyre 1, —, —, Szepesedelényre —, 1, —, Vítfalura 1, —, —, Vereshegyre —, 1, —, Hernádtapolcára —, 1, —.

II. *Konfirmáltatott* a városi egyházunkban összesen 18, 31, 30 gyermek, még pedig 10, 20, 10 fiú és 8, 11, 20 leány. A filiákból összesen 10, —, 14 gyermek, még pedig 7, —, 8 fiú és 3, —, 6 leány.

III. *Eskedtetett* összesen 12, 8, 6 pár, még pedig 5, 4, 1 tiszta és 7, 4, 5 vegyes pár, 4, 3, 4 esetben a vőlegény volt római katolikus, —, —, 1 esetben református, 3, 1, — esetben a menyasszony volt r. katolikus. A templomunkban kötött vegyes házasságoknál 4, 2, — esetben történt megegyezés egyházunk javára a házaspárok között a gyermekek vallásfelekezeti illetősége tekintetében, 1 esetre kárunkra.

IV. *Meghalt* összesen 45, 55, 35 személy, még pedig 27, 27, 20 finemű és 18, 28, 15 nőnemű személy. Iglóra esik 35, 32, 28, Iglóhutára —, 2, —, Iglóhollópatakra 1, —, —, Illésfalura 4, 7, 4; Szepes-

*A három egymás melletti szám a három lefolyt év népmozgalom adatát jelenti.

sümege 1, 7, 1, Márkusfalvára —, 2, —, Pálmafalura —, 1, —, Szepesárkóra 1, —, Szepesdelényre —, 1, —, Ötösbányára 3, 1, 2, Vereshegyre —, 2, —.

V. *Urvacsorát* vett összesen 814, 815, 752 személy, még pedig az anyaegyházból 345, 461, 322 személy, 116, 135, 77 férfi és 229, 219, 245 nő; a vidékről 469, 461, 430 személy, 195, 156, 150 férfi és 274, 305, 280 nő. Betegágyánál 8, 11, 6 esetben osztatott ki az Úr szent vacsorája.

Az Úr szent vacsorája azonkívül 600-nál több hadbavonuló hitsorsos és ref. katonának osztatott.

VI. Egyházközségünkötől —, 2, — személy tért át a katholicismusra, 1 férfi és 1 nő.

VII. *Az egyházközségbe beléptek*: Kmoskó József, Thern Auguszta, Marczy Albert, Jánosik Ferenc, Fleischer János, Istók György, Turek Jenő, Bogsch Lajos, Förster Gusztáv, Leschinszky Gyula, Pomekács Mihály, Küffer Zoltán, Dr. Jantner Ervin, Müller Sándor, Id. Piovarcsy Károly, Schlosser Rezső, Dr. Késmárszky Gyula, Ifj. Sztrelkó Károly, Ifj. Marcsek Aladár, Simkó András, Langsfeld György, Kovács Ferencz, Mathern István.

Verehrte Gemeindeglieder!

Unter ganz ausserordentlichen Verhältnissen gehe ich diesmal an meine Aufgabe, den Bericht über unser Gemeindeleben in den verflossenen drei Jahren 1913—1915 zu verfassen. Die alle Lebensgebiete umspannenden und alle friedliche Arbeit erschwerenden Kriegsverhältnisse machen sich selbst bei Verfassung eines solchen Jahresberichtes fühlbar. Es ist vor allem der Mangel an Arbeitskräften und vollends die mit der allgemeinen Teuerung zusammenhängende enorme Steigerung der Druckkosten, namentlich in zwei Sprachen, was den Verfasser zur grösstmöglichen Beschränkung des Berichtstoffes mahnt und die Weglassung mancher Teile erfordert.

Trotz dieser Schwierigkeiten, glaube ich, wäre es ein Versäumnis, der Gemeinde, den, wenngleich verkürzten Bericht, zu entziehen. Nicht nur, weil mit den fortschreitenden Jahren das Interesse an dem, was vergangen schwindet, sondern hauptsächlich aus dem Grunde, weil ein Bericht aus so schwerer, aber zugleich grosser Zeit für eine Kirchengemeinde von geradezu geschichtlicher Bedeutung sein muss. — Vielleicht ist es nach dem Gesagten auch überflüssig zu betonen, dass im Folgenden das Hauptgewicht auf den zu gebenden eigentlichen *Bericht* gelegt werden soll, unter besonderer Berücksichtigung der durch den Krieg bedingten Ereignisse im Gemeindeleben.

Verehrte Gemeindeglieder!

Mit der gnadenvollen Verheissung: „Siehe, ich bin bei euch alle Tage bis an der Welt Ende“, ist unser Heiland von seinen Jüngern geschieden, und diese seine Verheissung verbürgt seiner Gemeinde auf Erden auch heute seine schützende, segnende Gnadengegenwart. Seinem Schutze trauend, hat auch unsere Kirchengemeinde die Reihe von Jahren hinter sich, über die nun berichtet werden soll, die Arbeit, durch die nach wie vor der Gemeinde Bestes gesucht werden sollte. Allein wer hat's geahnt, dass das über unserem Weltteil lange schon brütende Gewitter so plötzlich über uns hereinbrechen werde in Gestalt dieses Weltkrieges, der alle friedliche, das zeitliche und ewige, das religiöse und sittliche Wohl der Menschheit fördernde Arbeit so unterbrach und auch über unser teures, von Feinden bedrohtes, um sein Dasein kämpfendes Vaterland einen Strom von Blut und Tränen heraufbeschwor wie wohl nie zuvor! Es braucht wohl nicht erst gesagt zu werden, dass auch das kirchliche Leben von solchen welterschütternden Ereignissen schwer betroffen und die Arbeit auf dem Verwaltungsgebiete der Gemeinde sich auf das Notwendigste beschränken musste. Umso intensiver gestaltete sich die *gottesdienstliche* und *seelsorgerische* Tätigkeit. Hatte Gott der Herr in dieser Zeit der schweren Heimsuchung so manche Seele aufgerüttelt und durch Leid und Not so manches Herz wieder empfindlicher gemacht für Eindrücke von oben, so sollte diese teure Zeit seelsorgerisch ausgekauft und dem nach Trost suchenden Herzen auch in ausserordentlicher Weise Gelegenheit geboten werden, den Hunger ihrer gottsuchenden Seele zu stillen.

Auf Einzelnes übergehend, beginnen wir mit Geschehnissen und Änderungen, die an Personen anknüpfen.

Leider hat das Jahr 1913 für unsere Gemeinde im Zeichen der Trauer angefangen. Es war am 18-ten Februar, als unsere Gemeinde im schwarzbekleideten Gotteshaus um die Bahre eines ihrer Besten, um die des 30 Jahre hindurch unermüdet tätig gewesenem Kircheninspektors und seit 4 Jahren ihr mit Rat und Tat dienenden Ehreninspektors, des königl. Rates weil. *Georg Topscher* sich versammelte, um von ihm in Gestalt eines Trauergottesdienstes Abschied zu nehmen an dieser geweihten Stätte, die in ihrem restaurierten Inneren den Stempel seines feinen Kunstsinnes trägt.

Das unter dem Eindruck seines Hinscheidens zusammenberufene Presbyterium, gab in seiner nur dem Andenken des grossen Mannes gewidmeten Sitzung seiner tiefen Trauer im Protokolle Ausdruck, verewigt darin die unverlöschlichen Verdienste, die er um Kirche und Schule sich erwarb, um dann korporativ in's Trauerhaus sich begebend, der tiefgebeugten Familie die Versicherung innigster Teilname darzubringen und im Namen der Gemeinde zum Zeichen auch in die Ewigkeit noch folgenden Dankes, einen Kranz niederzulegen. Eine fast unübersehbare Menge von Mitbürgern aller Confessionen begleitete den teuren Mann vom Gotteshause auf den Gottesacker, wo wir ihn auf dem von ihm selbst gewählten Familienbegräbnissplatz zur Erde bestatteten.

Wir schieden von seinem Grab im Bewusstsein, in ihm um einen Mann ärmer geworden zu sein, der wohl auf allen Gebieten des öffentlichen Lebens, namentlich seiner Vaterstadt, sich betätigte, dessen wärmste Liebe aber, nebst den Seinen, doch seiner Kirchengemeinde gehörte. Ein Mann von universeller Bildung, von durchgebildetem Kunstsinne, von kulturellem Eifer, von weitem Blick und organisatorischem Talent, war er wie von Gott berufen, seiner Gemeinde nahezu ein Menschenalter hindurch in selbstloser

Weise zu dienen, und der Herr hat es ihm auch gegönnt, manche Frucht seiner Arbeit reifen zu sehen.

So möge denn sein Bild, das den Beratungssaal unserer Gemeinde schmückt, uns nicht bloß ein bleibendes Andenken sein an den heimgekehrten grossen Mann, sondern eine Mahnung, Gleiches zu tun, und fern von dem, unsere Zeit so beherrschenden Materialismus, in Treue zu wirken, auch für die höheren Güter der Menschheit, und als treue Söhne der Kirche der Reformation ihr Bestes zu suchen. Der teure Mann aber ruhe in Frieden, sein Andenken bleibe unter uns im Segen für und für.

„Was vergangen, kehrt nicht wieder,
Aber ging es leuchtend nieder,
Leuchtets lange noch zurück.“

Einen zweiten empfindlichen Verlust erlitt unsere Kirchengemeinde durch das so frühe Hinscheiden hies im besten Mannesalter stehenden *Bauinspektors Julius Dörner*. War es dem Verblichenen auch nur vier Jahre gegönnt, dieses sein Ehrenamt zu bekleiden, so hatte unsere Gemeinde doch in dieser kurzen Zeit Gelegenheit, in ihm einen vorzüglichen, gewissenhaften, fachmännischen Berater schätzen zu lernen, zumal in einer an Bauten reichen Zeit. Er hat sich um den Bau des Postgebäudes, nicht minder um die Vorbereitung des Mädchenbürgerschulbaues grosse Verdienste erworben, und wohl zu den besten Arbeiten seines so früh vollendeten Lebens hat der Bauplan und Kostenüberschlag gehört, den er für ein zu Illésfalu zu erbauendes Kirchlein entwarf. Der in seinem Fache überaus tüchtige Mann hätte unserer Gemeinde noch manchen wertvollen Dienst tun können. Was er ihr aber tat, dafür bewahrt sie ihm ein treues Angedenken.

Die somit vakant gewordene Ehrenstelle eines *Bauinspektors* besetzte die Gemeinde mit dem Presbyter *Georg Koromzay* in der sicheren Hoffnung, es

werde der auf so vielen Gebieten des praktischen Lebens eine gemeinnützige Tätigkeit entwickelnde Mann, seine fachmännischen Kenntnisse stets gerne in den Dienst unserer Gemeinde stellen.

Aus der Reihe der gewählten Mitglieder des *Presbyteriums* sind durch den Tod die drei Presbyter *Ludwig Bogsch*, *Tobias Putsch* und *August Melczer* geschieden. Sie haben, jeder in seinem Weise, warmen Anteil genommen an den Interessen unserer Gemeinde, wie es denen geziemt, die das Vertrauen der Gemeinde in jene Körperschaft wählt, die an erster Stelle über ihr Wohl und Wehe zu beraten und mit Beispiel voranzugehen berufen ist.

Wie nun die Kaplanstelle als Übergangsstelle zum ordentlichen geistlichen Amte bezeichnet werden muss, so haben wir in ihrem Bereiche, zumal bei dem jetzigen Theologenmangel im Laufe der letzten drei Jahre manche Aenderung zu verzeichnen. Mit letztem Juli 1913 schied der zum Pfarrer von Topporc z gewählte Kaplan *Mathias Schwartz* aus seinem Amte, das er mit viel jugendlicher Treue versah. Sein Nachfolger *Barna Ujházy* musste seine fünf Monate innegehabte Stelle krankheitshalber verlassen. Nach achtmonatlicher Vakanz wurde die Kaplanstelle mit dem Predigtamtskandidaten *Gustav Fábry* besetzt, der aber bereits nach viermonatlicher treuen Wirksamkeit als Feldkurat an die Militärspitäler in Kassa einberufen wurde. In Ermangelung eines Bewerbers konnte die Hilfsgeistlichenstelle abermals erst nach Ablauf eines halben Jahres mit dem gegenwärtig in unserer Mitte eifrig wirkenden Kaplan *Alexander Scherlacher* besetzt werden. Es wäre dem Pfarrer im Laufe, der wiederholt Monate währendem Vakanz der Kaplanstelle gänzlich unmöglich gewesen, die weitverzweigten Agenden des Pfarramtes auch nur annähernd zu versehen, hätte der verehrte, seine Ruhetage unter uns verlebende gewesene Pfarrer von Szepesolaszi, *Karl Schréter*, sich nicht erbötig gemacht, einen Teil der hilfsgeist-

lichen Agenden zu übernehmen. wofür dem greisen Hirten auch an dieser Stelle aufrichtigster Dank gesagt sei.

Wie auf kirchlichem, so haben wir auch auf dem Schulgebiete manch Nennenswertes zu verzeichnen, vor Allem die 25-te Wende der Dienstzeit des mit der Mittelschuljugend so warm fühlenden und namentlich um das Aufblühen des Alumneums so verdienten Professors und Ephorus *Josef Strop*, nicht minder die 40-jährige Dienstzeit des gottbegnadigten Kinderfreundes unserer Elementarschule *Eduard Kertscher*, sowie die 25-jähriger Dienstzeit der anderen gediegenen Lehrkraft, *Árpád Kintzler*. Sie alle begrüßte die schulerhaltende Gemeinde, unter Versicherung der vollen Würdigung ihrer Verdienste herzlichst, und verlieh dem Lehrer *Eduard Kertscher*, als gewesenem Schulleiter, den Direktortitel.

Mit aufrichtigem Bedauern nahm unsere Kirchengemeinde Kenntnis von der nach 40-jähriger Dienstzeit erfolgten Pensionierung ihres treuverdienten Lehrers *Karl Marton*, der mit Ende des Schuljahres 1914/15 in den Ruhestand trat. Die Kirchengemeinde ergriff diese Gelegenheit, um dem eifrigen Schulmanne für die, dem Wohle ihrer Kinder gewidmeten 39 Dienstjahre ihren wärmsten Dank zu zollen unter besonderer Hervorhebung der Verdienste, die er sich als jahrelanger Kantor um die Hebung der Gottesdienste durch sein meisterhaftes Orgelspiel und die Leitung von Singchören, nicht minder als Gesanglehrer der Mädchenschule erwarb, für das grosse Geschick, mit dem er der Jugend namentlich den Kirchengesang lieb zu machen und so eine singende Gemeinde für die Zukunft zu erziehen wusste. Zugleich wurde mit Freude entgegengenommen, dass der in den Ruhestand getretene Schulmann aus dem Dienste seiner Gemeinde noch nicht völlig schied, indem er sich erbötig machte, vereint mit seinem eifrigen Kantorkollegen *Árpád Kintzler*, den Kirchendienst bis auf weite-

res zu versehen, ebenso den unter den Waffen stehenden Lehrer *Jakob Jakabfalvi* in Eigenschaft einer substituierenden Lehrkraft zu vertreten.

Auch unsere Filie *Illésfalu* hat durch den am 1-ten Dezember 1915 erfolgten Wegzug des 10 Jahre in ihrer Mitte mit grossem Eifer wirkenden Leviten, Lehrers *Julius Késmárszky*, einen empfindlichen Verlust zu verzeichnen, der das kleine Häuflein um so schwerer traf, als er mitten in die Kriegszeit fiel, wo alle Bemühungen des Gemeindepräsidiums, eine wenngleich nur stellvertretende Lehrkraft für die Dauer des Krieges zu gewinnen, fruchtlos blieben, und die Schule 6 Monate geschlossen bleiben musste. Trotz dieser erschwerenden Umstände glaubte die Muttergemeinde dem um die Führung und das Aufblühen ihrer Filie treuverdienten Levitenlehrer nicht hinderlich sein zu dürfen, und das umso weniger, als *Késmárszky* samt seiner Gattin, gleichfalls diplomierten Lehrerin, einstimmig an die ev. Schule zu *Rákoskeresztúr* berufen wurde.

Einen für unsere *Elementarschule* wichtigen Beschluss haben die am 15-ten August abgehaltenen Presbyterial- u. Gemeindeversammlungen dadurch gebracht, dass sie gelegentlich der Pensionierung *Karl Marton's* prinzipiell beschlossen, eine der vier Lehrstellen durch eine weibliche Lehrkraft zu besetzen.

Ausgehend von der besonderen Berufenheit des weiblichen Wesens zum Lehrfache, knüpfen wir an diesen Beschluss die besten Hoffnungen, und das umsomehr, als für diese Stelle vorläufig als substituierende Lehrkraft, die ihrer Fachtüchtigkeit wegen allgemein bekannte Lehrerin *Margit Zimann* gewonnen wurde.

Wir wollen nun, nachdem wir der an Personenwechsel sich knüpfenden Veränderungen in unserem Gemeindeleben dachten, ein Ehrenblatt dieses Berichtes jenen *Wohltätern* widmen, die den Bestand, ja das

Aufblühen dieses Gemeindewesens durch hochherzige Legate, beziehungsweise Stiftungen sicherten.

Wir gedenken vor allem der in voller Einsamkeit unter uns am 24-ten April 1913 heimgegangenen Frau *Pauline Kobelt geb. Gotthard*, welche eine 2403 K betragende Stiftung, behufs jährlicher Belohnung einer im Betragen als im Fortschritt gleich braven evangelischen Schülerin der IV-ten Klasse der Mädchenbürgerschule hinterliess.

Wir gedenken sodann der aus unserer Mitte am 16-ten März 1915, durch den Tod geschiedenen edelmütigen Witfrau *Thekla Prantner geb. Tirscher*, welche unserer Gemeinde, ohne nähere Beschränkung 2000 K für kirchliche Zwecke testamentarisch hinterliess. Die eifrige und treue Christin, die an Gottes Haus und Wort mit inniger Liebe hing, hat durch dieses Legat, nicht minder durch ein eben solches von 2000 Kronen zu Gunsten unseres Diakonissenfrauenvereins, ein bleibendes Andenken sich gesetzt.

In dankbarer Treue gedenken wir hier auch des ebenso biedereren, als gottesfürchtigen Schwesternpaares, der am 8-ten Februar, resp. 24-ten April 1915 heimgegangenen Fräulein *Alvine* und *Auguste Scherffel*, welche unserer Gemeinde je 1000 Kronen für kirchliche Zwecke testiert haben. Die im Leben für die Sache des Herrn stets opferwilligen Schwestern verdienen mit jenen genannt zu werden, die getreu blieben bis zum Tode.

Einen rührenden Beweis von Anhänglichkeit an unser Obergymnasium hat auch der im Jahre 1912 in Pittsburg (Amerika) verstorbene Arzt *Dr. Simon Goldmann* gegeben, indem er letztwillig eine 2000 Kronen betragende Stiftung mit der Bedingung hinterliess, es möchten die Zinsen derselben alljährlich einem braven israelitischen Schüler der VII-ten oder VIII-ten Klasse zuerteilt werden.

Im Zusammenhange mit dieser Stipendialstiftung sei auch jenes, in der am 13-ten Dezember 1913 ab-

gehaltenen Presbyterialsitzung gebrachten Beschlusses gedacht, es möchte mit Rücksicht auf die grosse Zahl von Stipendien, die wohl ein immer grösseres, doch gebundenes Kapital vorstellen, während es der Gemeinde, bei den immer mehr wachsenden schulischen Bedürfnissen oft an den nötigsten Mitteln fehlt, auf die zum Testieren geneigten Gemeindeglieder in der Weise eingewirkt werden, dass selbe von nun an *keine Stipendien* mehr hinterlassen, sondern ihre Wohltätigkeit dermassen üben, dass sie ihrer Gemeinde ihr Legat je nach Wunsch, für kirchliche oder schulische Zwecke, als besonders zu verwaltendes Kapital hinterlassen, dessen Zinsen dann nach besten Kräften verwendet werden sollen. Im Sinne obigen Beschlusses werden am Kirchweihfeste die Namen jener von der Kanzel nicht verlesen, die Schulstipendien hinterlassen. Es will dieser Beschluss am allerwenigsten eine Geringschätzung der Wohltätigkeit in Gestalt von Stipendien bedeuten, vielmehr der künftigen Wohltätigkeit für die Erhaltung des Gemeindelebens, eine wirksamere, weit notwendigere Richtung geben. Und es können alle jene verehrten Gemeindeglieder, welche — sei's im Leben, sei's letztwilliglich — das Wohl der Gemeinde durch Legate fördern wollen, dazu umso leichter sich entschliessen, als der Name der edlen Wohltäter auf keine Weise in die graue Vergessenheit herabsinkt, sondern ihr Legat unter *ihrem Namen* weiter verwaltet und von der Kanzel genannt wird.

Indem wir nun auf Beschlüsse und Ereignisse übergehen, die durch ihre Tragweite und Notwendigkeit auf das ganze Gemeindeleben von Bedeutung sind, heben wir hier vor allem die Aufgabe hervor, die unser und unserer lieben Kirche warten und an welche, wären die Kriegsnöte nicht hereingebrochen, bereits hätte geschritten werden müssen.

Der Zahn der Zeit hat in den, seit der Renovierung abgelaufenen 20 Jahren, das Äussere unseres

Gotteshauses stark mitgenommen, wozu besonders seine allem Sturm und Wetter ausgesetzte Lage beiträgt, und ist wohl keines unserer Gemeindeglieder, das das Äussere unserer Kirche nicht dem selten schönen Innern gleichwürdig hergestellt sehen wollte. Allein es gesellen sich dazu noch andere Sorgen, vor allem die um die Trockenlegung der Grundmauern und Beseitigung der die Schönheit der Kirche stark beeinflussenden Nässe, was wohl nur durch eine gründliche Kanalanlage behufs Ableitung des Grundwassers erreichbar sein wird.

Durchdrungen von der Notwendigkeit dieser Aufgabe, brachte die am 3-ten Mai 1914 abgehaltene Gemeindeversammlung den einstimmigen Beschluss, — da sie den Plan aus eigenen Mitteln nicht durchführen kann — wie gelegentlich der 100-jährigen Jubiläumsfeier der Kirche, abermals an die Opferwilligkeit der Gemeindeglieder sich zu wenden mit dem Ansuchen, sie möchten, mit Rücksicht auf die ohngefähr 20 000 Kronen erfordernden Kosten, je nach ihren Vermögensverhältnissen eine im Laufe von 6 Jahren einzuzahlende Summe freiwillig anbieten, ansonsten die bisherige 5-prozentige Schulsteuer mit 10 Prozent erhöht werden soll. Schon war die Kommission entsendet, die die Gemeindeglieder aufsuchen sollte, als die Krieginnruhen ausbrachen und den Sorgen und ebenso der Wohltätigkeit eine andere Richtung gaben. Nun muss das edle Werk auf die Zeit des Friedens warten, die wir herbeisehnen. Dass auch die *Heizung der Kirche* zur rauhen Winterszeit für alle, die das Gotteshaus lieb haben, als immer dringenderes Bedürfnis sich herausstellt, wie dies auch eine der letzten Presbyterialversammlungen anerkannte, braucht nicht noch besonders betont zu werden. Möchten sich doch je mehr offene Herzen finden lassen, die im Leben und im Sterben ihrer lieben Kirche in warmer Liebe gedächten.

Auch wurde die Ausführung einer andern, für

das kirchliche Leben besonders wichtigen Angelegenheit in Angriff genommen. Schon im letzten Jahresberichte war die Frage der Wiedererrichtung der vor Jahren aufgelassenen *zweiten Pfarrerstelle* berührt worden. Seitdem hat die Notwendigkeit dessen, angesichts der immer mehr wachsenden Pfarramtsagenden und des Religionsunterrichtes einerseits, des fortwährenden Kaplanwechsels und monatelangen Mangels einer Hilfskraft andererseits, immer deutlicher sich herausgestellt. Von dieser Überzeugung ausgehend, hatte denn auch das am 3-ten Mai 1914 zusammengetretene Presbyterium, ebenso die Gemeindeversammlung vom 5-ten Juli die Sistemisierung dieser Stelle im Prinzipie beschlossen, desgleichen bei dem hohen Ministerium für Kultus und Unterricht um die dazu nötige Kongrua vorstellig zu werden. So weit war diese Angelegenheit gediehen und die Frage der Systemisierung der zweiten Pfarrerstelle auch vom Senioralkonvent gutgeheissen, als die Kriegsunruhen hereinbrachen. Nun wird auch sie erst in Friedenszeiten ausgeführt werden können.

Ein Ereignis von grosser Bedeutung ist auch der in die Jahre dieses Berichtes fallende Aufbau des *neuen Gebäudes der Mädchenbürgerschule* und ihre Eröffnung gewesen. Die Beratungen und Verhandlungen mit dem hohen Ministerium, behufs Erlangung einer entsprechenden Bausubvention, reichen bis in die Jahre 1910—1912, zurück und sind bereits im letzten Berichte angedeutet worden. Dank der vom Ministerium bewilligten Bausubvention und der Municenz unserer Stadt, die den für den Bau ausersehenen, überaus günstig gelegenen schönen Grund unserer Gemeinde unentgeltlich überliess, konnte der endgiltige Beschluss gefasst werden, von dem geplanten Aufbau des Gebäudes im Hofe der alten Schule abzusehen und auf dem schönen Platz einen neuen, gesundheitlich entsprechenderen und repräsentativ unvergleichlich günstigeren Bau aufzuführen. Es war

eine besondere Güte unseres Gottes, die es gestattete, dass der im Sommer 1913 begonnene, vom Baumeister Johann Urinyi in jeder Weise meisterhaft durchgeführte Bau, bis zum Ausbruch des Krieges so gut wie vollendet werden konnte.

Inmitten der durch den Krieg hervorgerufenen gedrückten Stimmung musste von einer geplanten, feierlichen Übergabe des neuen Schulgebäudes abgesehen werden, und nur im engsten Kreise fand diese statt.

Verbunden mit der gleichzeitigen Eröffnung des Schuljahres 1914—15, versammelte sich unter Führung des Lehrkörpers beider Anstalten am Morgen des 14. Septembers die gesamte Schuljugend der Mädchenbürger- und Elementarschule im Gotteshause, wo der Gemeindepfarrer in Anwesenheit des Inspektorates, des Presbyteriums und zahlreicher Gemeindeglieder die auf Matth. X. 41 42. sich gründende Weiherede hielt, segnend gedenkend des unvergesslichen Ehepaares weil. *Josef v. Trangous* und dessen edelmütiger Gattin *Susanna v. Beör*, die durch ihr hochherziges Legat die Errichtung einer evangelischen Mädchenbürgerschule vor 40 Jahren ermöglichten, und bittend die berufenen Lehrkräfte dieser Schule, sie möchten von ganzem Herzen dafür Sorge tragen, dass sie in dieser Zeit vielfacher Gefahren und der echten Weiblichkeit widersprechenden Bestrebungen, ein Hort und Heim würde unverfälschter weiblicher Tugenden, patriotischer Gesinnung und religiöser Tiefe, damit der bewährte gute Geist der edlen Gründer und der Leiter und Förderer des Instituts auch das neue Heim erfülle. — So steht es nun da, das neue Heim der evangelischen Mädchenbürgerschule, ein Stolz der erbauenden Kirchengemeinde und ein Schmuck unserer aufblühenden Stadt. — Möge es der Anstalt, die bis vor kurzem, einzig in ihrer Art, in unserer Stadt sich grosse Verdienste um die weibliche Erziehung, ohne

Unterschied der Konfession erworben hat, vom Herrn beschieden sein, auch an ihrem Teile zu bauen das Reich unseres Gottes dadurch, dass es unserer teuren Kirche gemütsvolle Töchter und, will's Gott, fromme evangelische Mütter erziehen hilft, deren Händen sie ruhig anvertrauen darf die Zukunft ihrer Kinder.

An dieser Stelle sei nun auch allen jenen herzlicher Dank gesagt, die sich um das Zustandekommen dieses Baues bemühten. Dank auch übers Grab dem gewesenen Inspektor *Georg Topsischer*, der sich den Ausbau dieser Schule manche Sorgen kosten liess, Dank dem gegenwärtigen Gemeindeinspektor *Koloman v. Münnich*, dessen erfolgreichen Bemühungen wir die Erlangung der staatlichen Bausubvention verdanken und der den Bau mit viel Treue und fachmännischer Umsicht überwachte. Dank dem Schulinspektor *Cornel Folgens*, der in Eigenschaft des Bürgermeisters unserer Stadt, das Werk freundlich förderte; Dank dem Direktor *Adolf Dobó*, der mit grosser Freude die Verwirklichung seiner langersehnten Wünsche, nach einem der Schule würdigen Heim sah! Dank allen, die mit Rat und Tat zu dessen Gelingen beitrugen.

Hatte die Schule nun im neuen Heim entsprechende Räumlichkeiten gefunden, so konnte auch an eine Ergänzung derselben gedacht werden, und diese erfolgte durch den *Fortbildungskurs*, den die Gemeinde, unter gleichzeitiger Übernahme der durch den allgemeinen Frauenverein erhaltenen Industrieschule, im neuen Gebäude eröffnete. Es wird darin Mädchen, die keine höhere Lehranstalt besuchen, Gelegenheit gegeben, ihre Kenntnisse zu erweitern, besonders aber die für die praktische weibliche und häusliche Tätigkeit notwendige Fertigkeit sich anzueignen.

Im Zusammenhang mit dem einschlägigen Berichte, sei hier noch der baulichen Veränderungen gedacht, die im alten Gebäude der Mädchen- und der darin untergebrachten Elementarschule nach Übersiedlung

ersterer vorgenommen wurden. Die im Gassenstockwerk frei gewordenen Räume wurden zu einer allen Anforderungen entsprechenden Mietswohnung umgestaltet, die heute eine Einnahmsquelle für die Gemeinde repräsentiert, die im Hofflügel freigewordenen Räumlichkeiten aber ermöglichten es, die bereits lange brennend nötigen Einrichtungen in unserer Elementarschule durchzuführen, die vor allem der Gesundheit unserer Kinder dienen sollen.

Der Weltkrieg und unsere Kirchengemeinde.

Verehrte Gemeindeglieder!

Vielleicht dürfte dem einen oder anderen diese Zusammenstellung eines, die ganze Kulturwelt in ihren Grundfesten erschütternden Ereignisses und einer in der Stille wirkenden Kirchengemeinde etwas unbescheiden erscheinen, allein ist es unleugbare Tatsache, dass solch ein Ereignis bis in die entferntesten Peripherien sich fühlbar macht, so hat gewiss auch unsere Kirchengemeinde etwas von jenem geheimnissvollen Zittern empfunden, welches die ganze Welt wie ein Fieberschauer durchdrang, zumal sie in einer Stadt liegt, die durch ihren direkten Bahnverkehr sie manchmal mitten in die unmittelbaren Kriegszusammenhänge stellte. So möge denn nicht blos in dem vom Pfarrer zu diesem Zwecke eigens angelegten Buche, sondern auch hier in Kürze zusammengefasst werden, was unsere Gemeinde seit Ausbruch des Krieges bis Ende 1915 erlebt hat.

Es durchbohrte ein tiefer Schmerz unsere Herzen, als die Kunde jener Untat kam, der unser erlauchter Thronfolger *Franz Ferdinand* und dessen erhabene Gemahlin am 28-ten Juni 1914, in Sarajevo zum Opfer fielen. Würdigen Ausdruck gewann dieser unser gerechter patriotischer Schmerz in dem am 5-ten Juli stattgefundenen *Trauergottesdienste*, an dem auch alle militärischen und Civilbehörden teilnamen, um ebenso

den Schmerz über den herben Verlust vor dem Angesicht Gottes zum Ausdruck zu bringen, als um Trost zu flehen für unseren teuren greisen König, um Schutz für die, der Vater- und Mutterliebe durch Mörderhand beraubten Waisen, um Gnade für unser viel geprüftes, seinem apostolischen König in unwandelbarer Treue ergebene Volke.

Noch standen wir im Zeichen tiefer Trauer, als mit Ende Juli der lang befürchtete Krieg über uns hereinbrach und die Gemüter auch unserer Gemeinde mit banger Furcht und Sorgen erfüllte. Die Einberufung und Einrückung manch jugendlicher Kraft zum Dienst unter die Waffen, die Sorge um ihr teures Leben und die Ungewissheit, in die man sich mit einem Male versetzt fühlte, all das schien die so matt gewordenen religiösen Bedürfnisse zu beleben. Es waren tief ergreifende Stunden, in denen im Laufe des August zweimal, mehr denn 600 ins Feld abrückenden ev. Soldaten das heilige Abendmahl des Herrn in drei Sprachen gereicht wurde, und es lag wohl den meisten der Kommunikanten etwas vom Ernst der Ewigkeit im Angesichte. Wie viele wohl haben seit damals, gestärkt durch den Genuss des Leibes und Blutes des Herrn, ihr Herzblut vergossen für König und Vaterland! Und es ist seit damals das heilige Mahl auf die verschiedenste Weise gereicht worden. Verwundeten im Gotteshause, Kranken in den Spitälern, flüchtig gewordenen Glaubensbrüdern aus Galizien und in der stillen Woche allen Kranken und Verwundeten im Spital. Von der Stunde der Eröffnung des Spitals des roten Kreuzvereines und der militärischen Reservespitäler hatte das Pfarramt auch für die geistliche Versorgung der zumeist geringzähligen evangelischen Verwundeten das Möglichste getan, mitinbegriffen die Glaubensbrüder reformierten Bekenntnisses. Es waren hier vor allem Gebetbücher und sonstige Drucksachen, sei es religiös-sittlichen, sei es den Umständen der Leidenden ange-

messen, tröstenden Inhaltes notwendig. Und es fanden die Bitten des Seelsorgers im Namen der leidenden und verwundeten Glaubensbrüder freundlichstes Gehör. Es sandte unsere Luthergesellschaft Schriften und Bücher in ungarischer Sprache, der evangelische Trostbund in Berlin und der Verlag R. Pfenninger-Bodmer in Zürich deutsche, die Tranosciusgesellschaft in Liptószentmiklós aber Gebetbücher und Schriften in slavischer Sprache. Es spendete unser Diakonissenfrauenverein so manche Krone zur Beschaffung von Gebetbüchern, und endlich sandten auch auf die von der Kanzel erfolgten Bitte viele Familien so zahlreiche Bücher und Schriften, dass nicht bloss die hiesigen Verwundeten versehen und auch manchem ins Feld ziehenden eine geistige Waffenrüstung in die Hand gegeben werden konnte, sondern konnte der Pfarrer sogar den Spitälern zu Kassa und Ungvár Sendungen zukommen lassen.

Auch für die Erfüllung der letzten Pflicht des Amtes kam mit Einzug der Kranken und Verwundeten nur zu schnell die Zeit, und es sei hier nachdrücklich hervorgehoben, nicht bloss an Toten unserer Kirche, sondern in brüderlicher Weise auch an solchen vom reformierten Bekenntnisse.

Auf dem Feldfriedhof, der auf dem hiesigen Gottesacker so viel junges, hoffnungsvolles Leben deckt, haben wir bis Ende 1915 *vierzehn*, theils von den Ihren bitterbeweinte, teils als verlassene Tote bestattet und ihre Namen in unserer Sterbematrikel, ebenso in der Gemeindekriegschronik aufgezeichnet und verewigt.

Auf die ins Feld Gerückten in unserer Gemeinde übergehend, hat es die Zerstreutheit unserer Gemeindeglieder, namentlich auf den Dörfern, ebenso die allmählig erfolgende Einberufung, bei allem mühevollen Nachgehen, dem Pfarrer nicht gestattet, eine erschöpfende Namensliste all derjenigen zusammenzustellen, die unter die Fahnen gezogen sind. Doch

mags genügen, wenn gesagt wird, es ist mit Ausnahme derer, die im Unterricht oder Verwaltungswesen unentbehrlich befunden worden, aus Stadt- und Landgemeinde die Blüte der Mannes- und Erwerbskraft hinausgezogen in den heiligen Kampf, der nimmer ohne schwere blutige Opfer abgeht. Zwar schien es eine Zeit, als sollte unsere Kirchengemeinde lange davon verschont bleiben, denn immer noch kam gute Kunde in die Häuser, und selbst die verwundet Heimkehrenden dürften, dank der pflegenden Liebe, wiedergeheilt von dannen ziehen, — allein es kamen auch Hiobsposten, die manche unserer Häuser und Herzen bis ins Mark trafen.

Sie haben reichlich verdient, jene Söhne unserer Gemeinde, die ihre Liebe zum Vaterlande mit ihrem Blute besiegelten, dass wir ihre Namen auch hier nennen, als solche, die berufen sind, leuchtende Beispiele zu sein unserer Jugend im Kampfe für höhere Güter. Es sind gemäss des Zeitpunktes ihres Heldentodes die folgenden:

1. *Géza Jánosik*, im 9-ten Honvédregiment, Beamter der Witkowitzter Eisenwerke, dankbarer Sohn der Eltern Paul Jánosik und Julie geb. Ordelt zu Otösbánya, gefallen 29 Jahre alt, am 8-ten September 1914 bei Jaworow.

2. *Ladislau Peschko*, beim 9-ten Honvédregiment, Kandidat der Lehrerseminarprofessur, der 22 jährige hoffnungsvolle Sohn der Witfrau Emilie Peschko zu Igló, gefallen am 9-ten Mai 1915 gelegentlich des heldenmütigen Gorliger Durchbruches. Dieselbe tiefgebeugte Mutter beklagt auch das bereits anfangs des Krieges erfolgte spurlose Verschwinden ihres ältesten 30 jährigen verheirateten Sohnes *Emil*.

3. *Johann Juházy*, 24 jähriger Sohn der Eltern Stefan Juházy und Susanna Mikler zu Illésfalu, welcher seinen schweren Wunden in einem der Wiener

Spitäler erlag und heimgebracht, zu Illésfalu am 11-ten Mai 1915 zur Grabesruhe bestattet wurde.

4. *Ferdinand von der Lühe*, Oberlieutenant des 7-ten Huszarenregimentes, 24 jähriger Sohn des Obersten Emerich von der Lühe und Marie Spacek, erlitt den Heldentod am 16-ten Juni 1915 am „Türkenhügel“ bei Tuczep und wurde nach provisorischer Beerdigung in seine Vaterstadt gebracht, wo er unter vielen Tränen am 16-ten Januar 1916 auf dem hiesigen Friedhofe ins Familiengrab bestattet wurde.

5. *Theodor v. Stojanov*, einjährig Freiwilliger beim 9-ten Honvédregiment, Hörer der orientalischen Akademie, 20 jähriger Sohn der Eltern weil. Ivan v. Stojanov und Ida v. Dobby, gefallen am 23-ten Juni 1915 bei Chamy. Die trauernde Mutter hat ausser diesem Helden noch ihre sämtlichen vier Söhne unter den Fahnen.

6. *Gusztav Roth*, 30 jähriger Sohn der Eltern weil. Andreas Roth, Baumeister und Paula Bartsch, erlag seinem im Kriege zugezogenen Leiden in einem Budapester Spital am 29-ten August 1915.

7. *Árpád v. Széll*, Hauptmann des 27-ten Infanterieregimentes, Sohn der Eltern weil. Ladislaus v. Széll und weil. Laura Thern, 39 Jahre alt, Familienvater von 2 Kindern, erlitt den Heldentod am 15-ten September 1915 im Gefechte bei Zabrov. Er war seines freundlichen Wesens, seiner rührenden Anhänglichkeit zur Vaterstadt und seiner evangelischen Glaubensstreue wegen ein in allen Kreisen gern gesehener Mann.

8. *Eugen Dörner*, im 9-ten Honvédregiment, Buchbinder, 22 jähriger braver Sohn der Eltern Julius Dörner und Hermine Wichmann, gefallen am 10-ten Oktober 1915 im Gefechte bei Wisnyovce.

Sie alle, die Helden aus unserer Gemeinde ha-

ben das Wort ihres Heilandes sterbend erfüllt: „Niemand hat grössere Liebe, denn die, dass er sein Leben lässt für seine Freunde.“ Möge der Herr die tiefgebeugten Eltern und Gatten, Kinder und Geschwister mit dem Troste seines Evangeliums aufrichten. Wir aber wollen ihre Namen nennen in Dank und Segen.

Nicht unerwähnt sollen sie bleiben, jene zahlreichen unserer Gemeindeglieder, die ferne von der Heimat in feindlicher Gefangenschaft schmachten und jene, deren Spur die heimgebliebenen Lieben verloren. Möchte sichs an jenen und diesen je eher erfüllen das Wort des 126-ten Psalmes: „Wenn der Herr die Gefangenen Zions erlösen wird, so werden wir sein, wie die Träumenden. Dann wird unser Mund voll Lachens und unsere Zunge voll Rühmens sein.“

Das Bild der Arbeit, die durch das Pfarramt an unseren verwundeten Kranken und heimgegangenen Helden verrichtet worden, wäre nicht vollkommen, wenn wir nicht auch der *Arbeit der Frauen* unserer Gemeinde gedächten, die vereint mit andersgläubigen Frauen, unermüdet waren im Pflegen, Wachen, Sammeln und Spenden. Es ist unmöglich, hier all der weitverzweigten, auf den Operationssal und die Krankenbetten, auf die Küche und das Hauswesen der Spitäler, auf die Versorgung der Kriegerswitwen und Waisen sich erstreckenden Liebesarbeit zu gedenken, die von Frauen geübt ward, aber es darf bei aller Bescheidenheit konstatiert werden, die Frauen auch unserer Kirchengemeinde standen auf der Höhe ihrer gottgewiesenen Aufgabe.

Auch unser *Diakonissenfrauenverein* hat bewiesen, dass er nicht bloss im Frieden eine Quelle reichen Segens geworden durch das wahrhaft humanitäre Werk, das er zum Wohle aller Konfessionen treibt, sondern auch in den bereits verstrichenen 17 Kriegsmonaten hat er sich als seiner Aufgabe vollkommen

gewachsen erwiesen; hatte er doch gleich, als die erste Kriegsnot sich zeigte, 500 Kronen für die zu errichtende Armenküche, 500 Kronen aber für in unserer Gemeinde an den Hinterbliebenen sich zeigenden Notfälle votiert, und teils öffentlich, teils, besonders bei verschämten Armen, manche Tränen getrocknet. Die grösste, nicht hoch genug anzuschlagende Leistung des Vereins aber besteht in der *gänzlichen* Überlassung der leitenden Schwester *Sophie Lenk* an das Spital des Roten Kreuzes, wo sie als eine der Oberpflegerinnen die wärmste Anerkennung des leitenden Oberarztes und den innigen Dank vieler Pfleglinge sich erwarb, und der teilweisen Überlassung der zweiten Schwester *Rosa Durányi*, an die Reservespitäler, wo sie als geschulte Krankenschwester eine unausgesetzte Tätigkeit entfaltete. Noch soll hier bemerkt werden, dass die übrigens von der Liebe Christi gedungenen, und weder um irdischen Lohnes, noch um der Anerkennung willen, selbstlos wirkenden Schwestern auch Auszeichnungen erhielten.

An das Pfarramt hat die Kriegszeit nicht unbedeutende Ansprüche gestellt. Wollte doch der Pfarrer vor allem dem durch die Not der Zeit angeregten religiösen Bedürfnis nach Möglichkeit nachkommen. Diesem Zweck sollten die *Kriegsbetstunden* dienen, die am Anfange des Krieges eingeführt, in Gestalt von Abendandachten, abwechselnd zwei oder einmal wöchentlich ununterbrochen abgehalten werden. Wohl waren sie in der auch sonst so arbeitsreichen Zeit mit mancher Mühe der Vorbereitung verbunden, sollte doch in so bewegter Zeit den Seelen immer dasjenige geboten werden, wessen sie nach dem fortwährenden Wechsel der Dinge bedurften, wie davon auch die meisten im Glaubensbote erschienenen Reden zeugen, doch war und ist es dem Pfarrer eine herzliche Freude zu sehen, wie immer wieder ein Häuflein von Betern sich zusammenfand, die das Bedürfnis in sich tragen nach Trost und Gebet in diesen ernsten Zeiten. Es

fanden, mit besonderer Rücksicht auf die Jugend, Kriegsandachten auch in ungarischer Sprache statt. Doch wurde die Beteiligung an ihnen durch die gleichzeitig stattgefundenen Theatervorstellungen für die Jugend stark gemindert. Es braucht wohl nicht erst erwähnt zu werden, dass auch die *Fredigtweise* in einer Zeit, in der mit Allgemeinheiten wahrlich nicht gedient ist, selbst eine den weltbewegenden Ereignissen entsprechend *zeitgemäss* wurde, und vielleicht wird es dem Gemeindepfarrer in den Zeiten des Friedens gegönnt sein, die aus gemeinsam erlebter Not, Sorge und Gebet geborenen Ansprachen und Predigten, gesammelt und in Druck gelegt, als Andenken an schwere Zeiten seinen Gemeindegliedern in die Hand zu geben.

Durch Wegzug des Levitenlehrers fiel auch die geistliche Versorgung der Filie Illésfalu dem Pfarramte zu, und wird dort allmonatlich ein Gottesdienst abgehalten, desgleichen wird nebst dem Religionsunterricht in Ötösbánya und Iglóhuta auch der in Illésfalu und Szepessümeg versehen.

Auch die *Gemeinde* selbst und ihre *Schulen* waren bestrebt auf der Höhe dieser schweren Zeiten zu stehen. Es sei vor allem hier der Summe von 1850 Kronen gedacht, welcher die Gemeinde von der Gymnasialstaatssubvention zu Gunsten des Staates entsagte, sodann des aus patriotischer Begeisterung geborenen anderen, wohl in seiner Art im Lande ersten Beschlusses, wonach die Zinsen der Gymnasialstipendien mit Ausnahme jener, deren Aufgabe die Unterstützung armer Studenten ist, zur Anschaffung warmer Wäsche für unsere kämpfenden Helden verwendet werden sollen, und so die Jugend schon entsagen lernen sollte zu Gunsten des Vaterlandes; schliesslich der teils vereint mit der Jugend des Lehrerseminars, teils nur von unserem Obergymnasium veranstalteten Tausende von Kronen eintragende *Kriegsabende*, nicht minder des patriotischen

Eifers unserer *Mädchenbürgerschule*, deren Zöglinge mit rührendem Fleiss für unsere Feldgrauen strickten und nähten, unsere Verwundeten mit manchem, oft sich selbst entzogenem Trunke labten und auf die Heldengräber die ersten Blumen setzten. Ebenso wars ein rührender Anblick, den Eifer zu sehen, von dem getrieben die Kinder unserer Elementarschule mit kleiner Hand die Brombeerblätter für unsere Feldgrauen sammeln.

Auch die *Lehrkörper* der Anstalten unserer Gemeinde haben in dieser ernsten Zeit den Tatbeweis ihres Patriotismus reichlich bewiesen. Nicht nur, dass je nach der Nähe des Feindes und der zeitweiligen Inanspruchnahme der Schulgebäude seitens der Militärbehörde der Unterricht unterbrochen wurde, so haben die Professoren des Obergymnasiums ihre vier im Waffendienste stehenden Kollegen, die Professoren *Ladislaus Bogsch*, *Dr. Viktor Bruckner*, *Franz Hoch* und *Julius Wiese* in selbstloser Weise vertreten, unter gütiger Beihilfe des pensionierten Professors *Martin Guhr*, welchem auch hier bester Dank gesagt sei. Desgleichen haben auch die Lehrer der Elementarschule den unter den Waffen stehenden Kollegen *Jakab Jakabfalvi*, durch Übernahme einer wahrhaft grossen Stundenlast, ein ganzes Schuljahr vertreten und dadurch den Dank der Kirchengemeinde reichlich verdient. — Dank sei auch dem bereits im Ruhestande lebenden Lehrer *Karl Marton*, der den Unterricht der III. Volksschulklasse für das ganze laufende Schuljahr bereitwilligst übernahm.

Von den Gemeindefunktionären standen oder stehen nebst den obenerwähnten Schulmännern noch die folgenden im Kriegsdienst: *Árpád Forberger* Nötär, und *Dr. Elemér Marschalkó*, Gemeindevorstand.

Zum Schlusse sei noch jenes am 18-ten Dezember 1914 gebrachten Beschlusses gedacht, demgemäss die Neuwahl der Funktionäre, des Presbyteriums und der übrigen Kommissionen, mit Rücksicht auf die

Kriegszeit, für die Zeit des Friedens vorbehalten werden soll, weshalb wir in diesem Berichte von der Aufnahme des Abschnittes über die Leitung der Gemeinde absehen.

Wie könnten wir diesen Abschnitt, der „Weltkrieg und unsere Kirchengemeinde“, besser und würdiger schliessen, denn mit dem innigsten Flehen zu Gott, er möchte wieder den Odem seines Friedens einströmen lassen in diese hasserfüllte Welt nach jenem Seufzer Luthers:

„Verleih uns Frieden gnädiglich,
Herr Gott, zu unsern Zeiten!
Es ist ja doch kein anderer nicht,
Der für uns könnte streiten,
Denn Du, unser Gott alleine.

Spenden, Sammlungen, Schriftenverbreitung.

Schon in der apostolischen Zeit der Kirche ward die helfende, rettende, wohlthätige Liebe als ein untrüglicher Gradmesser angesehen des inneren Glaubenslebens einer Gemeinde, und wahrlich, es verdient ein Glaube wohl schwerlich als lebendig bezeichnet zu werden, der sich durch tätige Liebe nicht als solcher erweist. Nun wir dürfen mit Dank gegen Gott bekennen, es hat an dieser tätigen Liebe in unserer Kirchengemeinde nie gefehlt, es haben immer sich die Hände geöffnet für die Notdurft der Heiligen. In diesem Zeichen ist auch die Wohltätigkeit der letztverflossenen drei Jahre gestanden, dass aber dann, als der Weltkrieg um die Mitte des zweiten Berichtsjahres ausbrach, als es kämpfen galt um Sein oder Nichtsein, und als die Kriegsverhältnisse an die Heimgebliebenen in ihrer Grösse bisher unbekannte Ansprüche stellten, das Werk der Wohltätigkeit eine andere Wendung nahm, und jeder nicht nur erübrigte, sondern vom Munde abgesparte Heller auf dem Altare der durch den Krieg hervorgerufenen patriotischen und humanitären Bedürfnisse geopfert wurde, wird jedermann für ebenso christlich als zeitgemäss finden. Trotzdem sei aber hier mit besonderer Freude hervorgehoben, dass unsere Gemeindeglieder trotz dieser Opfer und der nie geahnten Teuerung, dennoch ihre Liebesscherflein gerne auch kirchlichen Bedürfnissen widmeten.

Auf Einzelnes übergehend, sei hier folgendes berichtet:

Sammlungen für Gemeinden: Die Gemeindeglieder sammelten für Máramarossziget K 20.—, für Szatmárnémeti K 38·31, für Opálhegy K 24.—, für Eperjes K 27·30, für Ujcsanáros K 40·15, für Kölcse K 19·18.

Sammlungen für andere Zwecke: Für die Heidenmission insgesamt K 70·79, für die Hilfsanstalt insgesamt K 1338·13, für das Rozsnyóer Waisenhaus K 41.—, für die Waisenkinder von Ujpázua K 35.—, für das Konfirmandenheim zu Torzsa K 6·80, für die Neujahrssammlung der Kanenten K 175·40, für die Kinderliga K 15·80, für den Jubiläumsfond K 372·49, für die Gemeindefürsorge das Sylvesteropfer K 96·99, für das Theologenheim zu Eperjes K 53.—, für die Kriegshinterbliebenen K 43·15, für die kriegsbeschädigten Pfarrer und Lehrer im Sároser Komitate K 105.—, für die kriegsgeschädigten Gemeinden sämtlicher Komitate K 84.—. Es wurden sodann unter dem Gemeindegliedern 43 Stück Kriegsringe verkauft mit dem Reinertragnis von K 39·95 zu Gunsten der Witwen und Waisen Kriegsgefangener.

Spenden für die Kirche. Es spendeten Altarkerzen folgende Gemeindeglieder: Josef Hernádi und Gattin zum Andenken des Bruders 6 Stück Altarkerzen, die Fräulein Auguste, Hermine und Alvine Scherffel 6 Stück Altarkerzen, Frau Marie Merényi zum Andenken ihres Mannes 6 Stück Altarkerzen, Frau Valerie Simenzsky zur Erinnerung an ihren Mann 6 Stück Altarkerzen, Andreas Podoben und Gattin anlässlich des Heimanges ihres Kindes 4 Stück Altarkerzen.

Lusterkerzen spendeten die folgenden: Frau Mathilde Bömisch die Weihnachtsbeleuchtung 1913, ebensolche für Kriegsbetstunden 1914, in Erinnerung einer heimgegangenen Freundin, Martin Piger und Gattin schenkten anlässlich der Konfirmation ihres Töchterchens Lusterkerzen, desgleichen Frau Witwe Simen-

szky für die Zwecke der Kriegsbetstunden, sodann Frau Laura Páczy.

Sonstige Spenden. Frau Petrovits spendete anlässlich des Todestages ihrer unvergesslichen Tochter den Gemeindefürsorge K 60.—, Herr Ladislaus Klug aus Dank für die in der Vaterstadt erhaltene definitive Anstellung der Heidenmission K 20.— und den Gemeindefürsorge K 20.—, weil. Frau Amalie Loy aus Dank für den vermissten und wiedergefundenen Sohn K 5.—, der Diakonissenfrauenverein spendete vom Reinertragnis des Kirchenkonzertes zur Gründung eines Orgelfondes K 200.—, Witfrau Rzuchovszky spendete 2 Stück Beichttücher, Frau Paula Lovay zu Otösbánya spendete zur Erinnerung an ihre drei heimgegangenen Lieblinge der dortigen Kapelle eine selbstgefertigte Altar-, Kanzel- und Harmoniumdecke.

Dem Kirchenheizungsfonde spendeten folgende: Wittfrau Marie Stollmann in Erinnerung ihrer Heimgegangenen K 100.—, die Fräulein Auguste, Hermine und Alvine Scherffel, als Kranzablösung für weil. Georg Topsischer K 50.—, Frau Mathilde Buchalla zur Erinnerung an ihren heimgegangenen Sohn K 10.—, Herr Franz Jánosik (Ötösbánya) K 8.—.

Unser *Diakonissenfrauenverein* hat folgende Legate resp. Spenden zu verzeichnen: 1913: Legat von weil. Paula Kobelt K 200.—, Spenden K 694·22, Kranzablösungen K 320.—, Kirchenkonzert Reinertragnis K 187·68. 1914: Spenden K 468·50, Kranzablösungen K 160.—. 1915: Stiftung von weil. Witfrau Thekla Prantner K 2000., Spenden K 554·14, Kranzablösungen K 30.—.

In den Landgemeinden spendeten je 6 Altarkerzen die folgenden: Witwe Susanna Böttcher (Iglóhuta), Johann Schneider (Amerika), Johann Strauch und Marie Broschko (Szepessümege), Kurta Emilie (Iglóhuta), Susanna Lazlav (Szepessümege); Wittwe Katharina Klinga (Szepessümege) 12 Altarkerzen.

Illésfalu erhielt für den *Kirchbau fond* 1913: vom Schönburger Zweigverein der Gustav Adolf Stiftung K 292.—, vom Hauptverein Ansbach K 70·80, vom Hauptverein Düsseldorf K 59.—, vom Stollberger Zweigverein K 29·37, von Andreas Jochmann und Gattin K 10.—, von dem vaterländischen Hilfsverein K 292·50, vom Ansbacher Hauptverein K 70·20, vom Hauptverein Düsseldorf K 34·80, vom Stollberger Zweigverein K 29·37, von der Hilfsanstalt K 150.—. 1915: vom Schönburgischen Zweigverein K 300.—, von den Hauptvereinen Düsseldorf und Ansbach K 180.—, von der Hilfsanstalt K 450.—, von Anna Broschko (*Illésfalu*) K 20.—, von Michael Beck und Gattin (*Illésfalu*) K 50.—, von weil Johann Stollmann (*Szepessümeg*) K 600.—, von Michael Broschko und Gattin und Witwe Anna Broschko K 50.—, von Josef Stollmann (*Igló*), Katharina Pugel (*Illésfalu*) und Josef Strauch (*Illésfalu*) K 30.—.

An Schriftenverbreitung ist folgendes zu verzeichnen. Es wurden in den drei Jahren insgesamt verbreitet 370 St. „Gotthold“-Kalender, 148 ungarische „Luther“-Kalender und 164 slavische „Tranoscius“-Kalender. Es wurden sodann von den Gemeindegliedern bezogen der „Glaubensbote für die Zips“, ebenso ungarische und slavische Blätter, sodann wurden Trostschriften des „Trostbundes“ und andere Schriften verbreitet. Für unsere Verwundeten spendeten Bücher und Schriften die folgenden: Familie Guhr, die Frauen: Wester, Elisabeth Thern, Breuer, Wattamán, Kubinyi, Senger, Bartsch, Neubauer, Amalie Piger, Thern, Csonth, Lovay (*Ótösbánya*), Dr. Széll, Borszik, die Fräulein Strauch und Schwartz.

Volksbewegung in den Jahren 1913, 1914 und 1915.*)

Über die Fluktuation in unserer Gemeinde in oben benannten Jahren haben wir folgendes zu berichten:

1. *Geboren und getauft* wurden insgesamt 54, 46, 28 Kinder und zwar 29, 16, 12 Knaben und 25, 20, 13 Mädchen im Jahre 1915 3 totgeboren. Davon entfallen auf Igló 27, 26, 20, Iglóhuta 2, 2, —, Iglóhollópatak 3, 3, 4, Illésfalu 10, 7, 2, Szepessümeg 5, 2, 1, Otösbánya 3, 1, —, Márkusfalú 1, 2, 1, Szepesárki 1, —, —, Iglóvéghely 1, —, —, Szepesedelény —, 1, —, Vitfalú 1, —, —; Vereshegy —, 1, —; Hernádtapolca —, 1, —.

2. *Konfirmiert* wurden in der Stadtgemeinde insgesamt 18, 31, 30 Kinder, und zwar 10, 20, 10 Knaben und 8, 11, 20 Mädchen. Aus den Filialen 10, —, 14 Kinder, und zwar 7, —, 8 Knaben und 3, —, 6 Mädchen.

3. *Getraut* wurden insgesamt 12, 8, 6 Paare und zwar 5, 4, 1 reine und 7, 4, 5 gemischte Paare. In 4, 3, 4 Fällen war der Bräutigam röm. kath., in —, —, 1 Fall reformiert. In 3, 1, — Fällen war die Braut röm. kath. In den gemischten Ehen kam die Übereinkunft bezüglich der Kindererziehung in 4, 2, — Fällen zu Gunsten unserer Kirche zustande, in einem Falle zu ihren Ungunsten.

---

*) Die drei nacheinander folgenden Zahlen bedeuten stets die Volksbewegung der aufeinander folgenden drei Jahre.

4. *Gestorben* sind insgesamt 45, 55, 35 Personen, und zwar 27, 27, 20 männliche und 18, 28, 15 weibliche. Davon entfallen auf Igló 35, 32, 28, Iglóhuta —, 2, —, Iglóhollópatak 1, —, —, Illésfalu 4, 7, 4, Szepessümeg 1, 7, 1, Márkusfalva —, 2, —, Pálmfalva —, 1, —; Szepesárki 1, —, —; Szepesedelény —, 1, —, Otösbánya 3, 1, 2, Vereshegy —, 2, —.

5. Am *heiligen Abendmahle* beteiligten sich insgesamt 814, 815, 752 Personen, und zwar entfallen auf die Muttergemeinde 345, 461, 322 Personen, 116, 135, 77 Männer und 229, 219, 245 Frauen. Aus den Filien 469, 461, 430 Personen, 195, 156, 150 Männer und 274, 305, 280 Frauen. An Krankenbetten wurde das heilige Abendmahl in 8, 11, 6 Fällen gespendet. Das heilige Abendmahl wurde ausserdem an mehr denn 600 ins Feld rückende Glaubensgenossen und Soldaten ref. Konfession ausgeteilt.

6. *Übertreten* sind aus unserer Gemeinde —, 2, — Personen zum Katholizismus, 1 Mann und 1 Frau.

7. *Eingetreten* sind in die Kirchengemeinde 23 Personen. (Siehe unter „Népmozgalom“ 7. pont).

